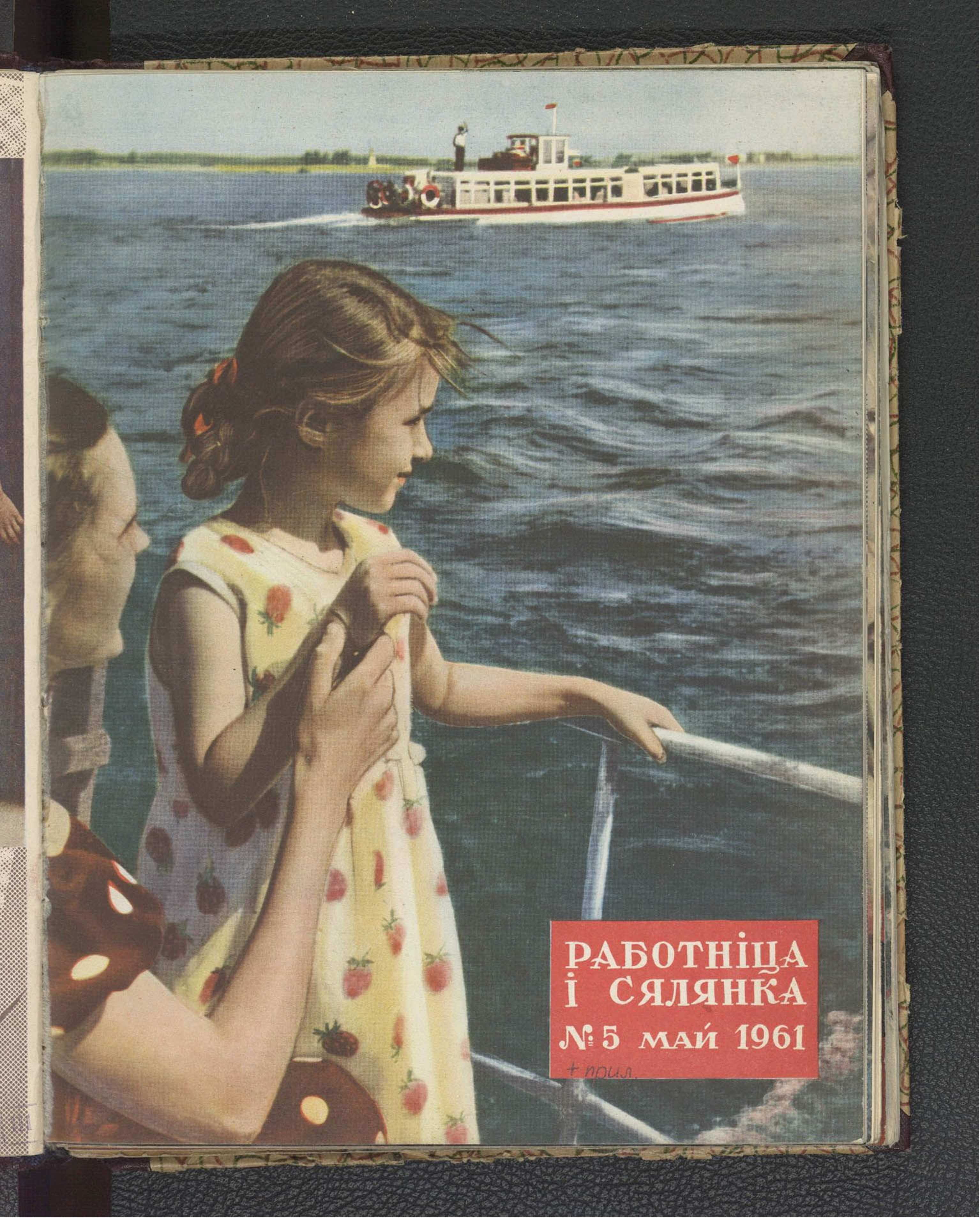

РАБОТНІЦА
І СЯЛЯНКА
№ 5 МАЙ 1961
+ прил.

НЕ СПИШАЮЧЫ.

Ой, бярозы — родныя сёстры, шумлівы ты лес малады!

Толькі сэрцам пачую
Вашу песню лясную

Ды ўспомню былыя гады.
Ды ўспомню пажары,
І варожыя хмары,
І завеі халодных вятроў,
І слату, і нягоды,
І начныя паходы,
І агні партызанскіх кастроў.

Край любімы мой, родны,
Ты на свеце свабодны,
За цябе я на бітву хадзіў,
Каб ніколі, ніколі
Ты не быў у няволі,
Каб прыгожымі кветкамі цвіў.

Адышлі тыя годы,
Адгрымелі паходы,
Толькі пушча за полем шуміць,
Ой, бярозы ды сосны —
Партызанскія сёстры,
Вас ніколі ў жыцці не забыць...

ДЛЯ ПАРТЫЗАН.

Ды ўспомню былыя гады.
Ды ўспомню пажары,
І варожыя хмары,
І завеі халодных вятроў,
І слату, і нягоды,
І начныя паходы,
І агні партызанскіх кастроў.

Край любімы мой, родны,
Ты на свеце свабодны,
За цябе я на бітву хадзіў,
Каб ніколі, ніколі
Ты не быў у няволі,
Каб прыгожымі кветкамі цвіў.

Адышлі тыя годы,
Адгрымелі паходы,
Толькі пушча за полем шуміць,
Ой, бярозы ды сосны —
Партызанскія сёстры,
Вас ніколі ў жыцці не забыць...

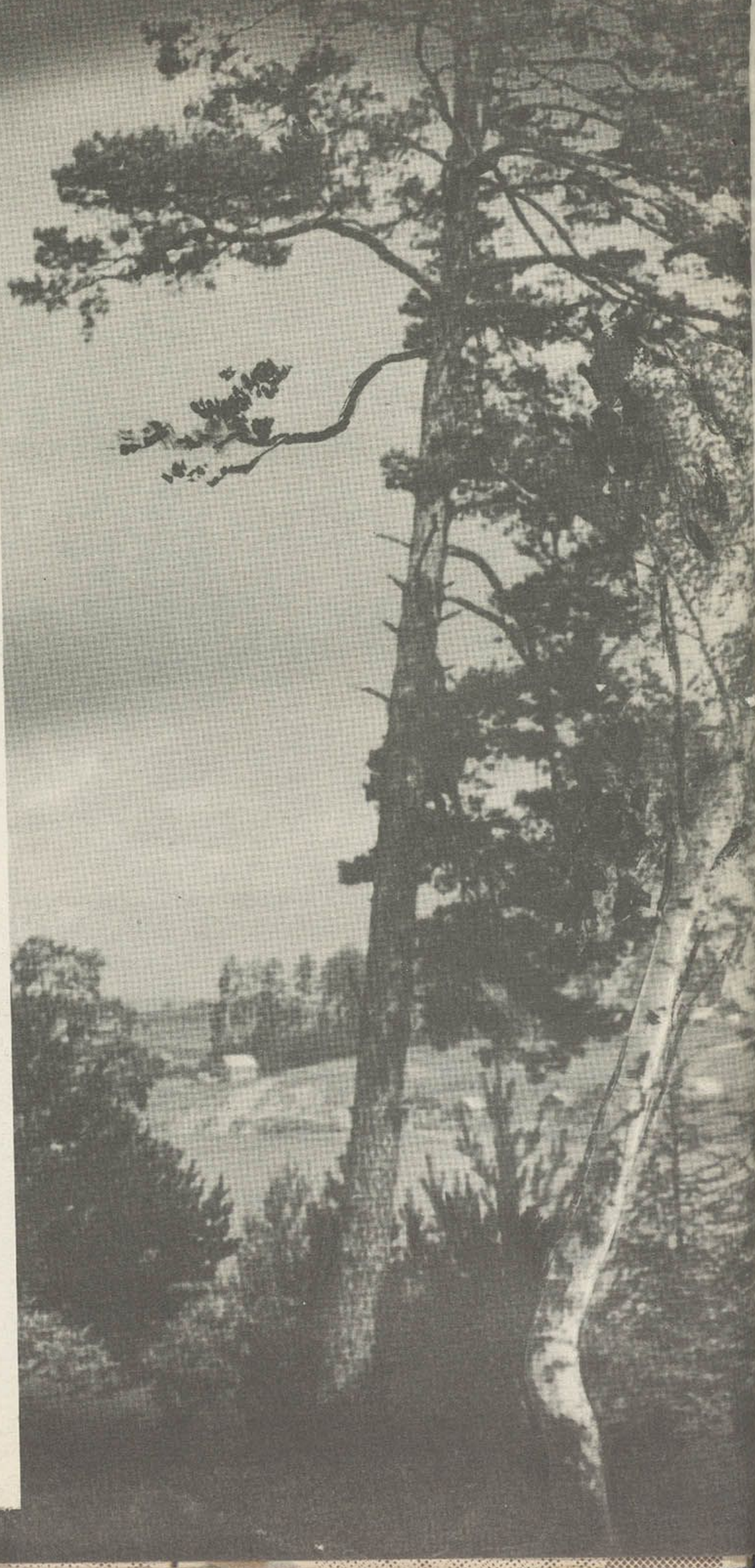
Лясная песня

Словы А. РУСАКА

Музыка У. АЛОЎНІКАВА

Ой, бярозы ды сосны —
Мае родныя сёстры,
Ой, шумлівы ты лес малады!
Толькі сэрцам пачую
Вашу песню лясную
Ды ўспомню былыя гады.
Ды ўспомню пажары,
І варожыя хмары,
І завеі халодных вятроў,
І слату, і нягоды,
І начныя паходы,
І агні партызанскіх кастроў.
Край любімы мой, родны,
Ты на свеце свабодны,
За цябе я на бітву хадзіў,
Каб ніколі, ніколі
Ты не быў у няволі,
Каб прыгожымі кветкамі цвіў.
Адышлі тыя годы,
Адгрымелі паходы,
Толькі пушча за полем шуміць,
Ой, бярозы ды сосны —
Партызанскія сёстры,
Вас ніколі ў жыцці не забыць...

Друкуецца па просьбе нашых чытачак
Н. Клопавай і С. Нікіпіровіч, пісьмо якіх
змяшчана на 4 старонцы вокладкі.

Государственный
БИБЛИОТЕКА
О Р
ИМЕНИ
ЛЕНИНА
19567

Пролетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

№ 5
МАЙ
1961

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАНИЯ ТРЫЦЦАЦЬ СЁМЫ

ПОДЗВІГ НАТХНЯЕ І КЛІЧА!

ХТО з нас на ўсё жыццё не запомніць дзень 12 красавіка 1961 года! Мінуць стагоддзі і нават тысячагоддзі, а гэты дзень застанецца ў памяці народаў усяго свету як дзень перамогі розуму і генія чалавецтва, як дзень ажыццяўлення першага ў гісторыі палёту чалавека ў космас.

Хіба можна забыць гэтую цудоўную веснавую раніцу і мігам абляцеўшыя ўсё чалавецтва словы дыктара Маскоўскага радыё: «Чалавек у космасе!»? Хіба можна забыць захапленне, радасць, біццё свайго сэрца ў гэтыя ўрачыстыя мінуцы? Чалавек у космасе! І не проста чалавек, а наш суайчыннік, грамадзянін Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік! Кожны з нас быў да краёў перапоўнены светлай радасцю, кожны з нас, няхай толькі ў думках, гарача абдымаў і паціскаў руку Юрыя Гагарына.

І так хацелася, так не цяпелася хутчэй даведацца, які ён, гэты Юрый Аляксеевіч, які ў яго твар, вочы, голас. А ён аказаўся іменна такім, якім кожны ўяўляў яго сабе. Просты рускі чалавек, ён вырас у працоўнай сям'і, выхаваны Ленінскім камсамолам, член вялікай Камуністычнай партыі. 9 сакавіка яму споўнілася 27 год. Ён вучыўся ў рамесным вучылішчы, затым у тэхнікуме, скончыў Арэнбургскае авіяцыйнае вучылішча і стаў лётчыкам савецкай авіяцыі. Звычайная біяграфія маладога савецкага чалавека, перад якім Радзіма шырока адкрыла дарогу ў жыццё. І іменна ў гэтым веліч і сіла нашай краіны.

Цудоўны і захапляючы подзвіг лётчыка-касманаўта Юрыя Аляксеевіча Гагарына. За 108 мінут ён на магутным караблі-спадарожніку «Усход» на касмічнай вышыні зрабіў палёт вакол зямнога шара. Гагарын убачыў усё тое, што да яго ніколі і ніхто не бачыў. Якое гэта шчасце — пазнаць яшчэ нікім не пазнанае!

— Дзякуй і нізкі паклон вам за ваш бяспрыкладны ў гісторыі подзвіг, дарагі Юрый Аляксеевіч, — гавораць усе савецкія людзі, усё ўдзячнае чалавецтва. — Дзякуй маці вашай Ганне Цімафееўне і бацьку Аляксею Іванавічу за тое, што яны выхавалі вас. Дзякуй жонцы вашай, вернай сяброўцы жыцця Валянціне Іванаўне. Гэта да яе адносіцца пранікнёныя, цёплыя словы Мікіты Сяргеевіча Хрушчоў: «Прыношу гарачае віншаванне жонцы Юрыя Аляксеевіча — Валянціне Іванаўне, цудоўнай савецкай жанчыне. Яна ж ведала, што Юрый Аляксеевіч адпраўляецца ў касмічную прастору, і не адгаворвала яго, падтрымала, усім сэрцам натхняла свайго мужа, бацьку двух маленькіх дзяцей, на вялікі подзвіг».

Не выпадкова іменна ў нашай краіне — краіне пераможшага сацыялізма — ажыццёўлена векавая, самая адважная мара. Пачаткам ажыццяўлення гэтай мары можна па праву лічыць год 1917 — год здзяйснення Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, якая абвясціла новую эру ў жыцці чалавецтва. Увесь свет яшчэ раз убачыў, якія велізарныя сілы творчага генія раскрыў Вялікі Кастрычнік, на што здольны чалавек, свабодны ад ланцугоў капіталізму.

Юрый Гагарын быў у сусветнай прасторы прадстаўніком вучоных, інжынераў, тэхнікаў і рабочых, якія ўдзельнічалі ў стварэнні спадарожнікаў Зямлі і касмічных караблёў, іх светлага розуму і залатых рук, быў прадстаўніком магутнага і таленавітага савецкага народа.

Неўміручай славай авяна імя першага ў свеце касманаўта Юрыя Аляксеевіча Гагарына. Яму прысвоена высокае званне Героя Савецкага Саюза, у Маскве будзе ўстаноўлен бронзавы бюст героя. Ужо ў першыя дні пасля палёту ў космас імем Гагарына былі названы

Юрый Аляксеевіч ГАГАРЫН.

брыгады камуністычнай працы, школы, вуліцы нашых гарадоў і вёсак. 12 красавіка ў Мінскім радзільным доме з'явіўся плакат з такім надпісам: «Сёння ў нас нарадзіліся чатыры хлопчыкі. Усе маці вырашылі даць сваім сынам імя Юра!» Вось яна, адна са шматлікіх праяў усенароднай любові!

Кожнаму чалавеку ў гэтыя цудоўныя дні хацелася неяк выказаць свае пачуцці. Шматлікія віншаванні ў сувязі з палётам у космас Юрыя Гагарына паступілі ў адрас ЦК КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР і Савета Міністраў СССР. А колькі ўсхваляваных пісьмаў і тэлеграм паслана першаму касманаўту і яго сям'і! Пісьмы, поўныя шчырага захаплення подзвігам, прыходзяць і з рэдакцыйнай поштай.

— Амаль 13 год я вылісваю ваш часопіс. Прызнаюся, што я яшчэ ніколі не пісала вам, неяк не хапала смеласці. Але сёння, калі ў нашай краіне адбываюцца такія грандыёзныя падзеі, я не магу маўчаць. Такія вялікія дасягненні нашай навукі і тэхнікі, такі высокі гераізм і патрыятызм савецкіх людзей, што спявае маё сэрца і душа радуецца, — піша нам чытачка Соф'я Іванаўна Ільющэнка са Шклоўскага раёна.

Свой палёт у космас Юрый Аляксеевіч Гагарын прысвяціў XXII з'езду Камуністычнай партыі. Разам з ім усе савецкія людзі дастойна рыхтуюцца да гэтай знамянальнай даты. Добрыя весткі ідуць з фабрык і заводаў, з калгасных палёў нашай рэспублікі.

«Нам, савецкім людзям, якія будуюць камунізм, выпай гонар першымі пранікнуць у космас. Перамогі ў асваенні космаса мы лічым не толькі дасягненнем нашага народа, але і ўсяго чалавецтва. Мы з радасцю ставім іх на службу ўсім народам, у імя прагрэсу, шчасця і дабрабыту ўсіх людзей на зямлі. Нашы дасягненні і адкрыцці мы ставім не на службу вайне, а на службу міру і бяспекі народаў», — гаворыцца ў Звароце Цэнтральнага Камітэта КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР і Урада Савецкага Саюза да Камуністычнай партыі і народаў Савецкага Саюза, да народаў і ўрадаў усіх краін, да ўсяго прагрэсіўнага чалавецтва.

Будзем жа ўсімі сіламі ўмацоўваць мір на зямлі! Слава першаму лётчыку-касманаўту — Юрыю Гагарыну!

Слава вялікай Камуністычнай партыі — натхніцелю нашых сусветна-гістарычных перамог!

Масква, 14 красавіка 1961 года. Кіраўнікі партыі і ўрада з першым у свеце пілотам-касманautaм Ю. А. Гагарыным і яго сям'ёй у Крамлі.

Фота А. Стужына.

Антон БЯЛЕВІЧ

ЗАСЛАНІЎ ЁН СЛАВАЮ КАЛУМБА

Я прасіў дуброву: салаўямі
Заспявай герою, зазвіні! —
Салаўі за дальнімі марамі,
Салаўіныя ў палёце дні.

Папрасіў я: кветак дайце, клумбы,
Каб яго ўвянчаць вянкамі змог:
Засланіў ён славаю Калумба,
Палкаводцаў памятных эпох.

Дарагія людзі! Як жа, людзі,
Вам адкрыць душу? Як расказаць?
Нібы ў бубен сэрца б'е мне ў грудзі,
Я гатоў і плакаць і спяваць.

Я гатоў абняць душой абшары,
Кожны гай, дуброву, сотні рэк.
Юры Аляксеевіч Гагарын,
Дарагі, шануюны чалавек,

Зняць гатовы шапку перад вамі,
Пакланіцца ў пояс вам гатоў...
Як жа вершаванымі радкамі
Выказаць да вас маю любоў!

Вы зрабілі быллю, явай казку,
Свет здзівілі мужнасцю сваёй.
І няма пачэсней абавязку,
Чым служыць Радзіме дарагой.

І служылі вы заўжды свядома,
Дарагі, праспаўлены пілот.
З космасу вярнуўшыся дадому, —
Увянчалі славай свой народ.

Засланілі подзвігам Калумба,
Палкаводцаў памятных эпох.

2 А таму давайце кветкі, клумбы,
Кветкі дай герою, сіні лог!

Жонка касманаўта

...І яна адпусціла яго!
Весні ранак глядзеў ім у вочы,
З маладое дзівіўся красы.
Ён яшчэ раз успомніў пра дочак
І паглядзіў яе валасы.
І — туды, дзе чакала ракета,
Карабель незямны. А яна...
Не заўважыла белага свету,
Хоць з сябрамі была, не адна.
Яе сэрца ўсміхацца не ўмее,
Неспакойнае сэрца шчыміць...

Ёй здавалася, што камянее,
Калі радыё рвалася ніць.
Што рабіць, калі раптам — бядота,
Анямелая, як цішыня?!
Муж вярнуўся з нялёгкай работы
У бяссмерце вясновага дня!
Ён пазбегнуў няўдачы, калецтва,
Славяць людзі героя свайго...
І удзячна ёй ўсё чалавецтва,
Што праводзіла ў космас яго!
Еўдакія Лось

Юрый Аляксеевіч Гагарын з жонкай Валянцінай Іванаўнай і дачкой Ленай.

Бэровыя

— Значыць, у «Верны шлях»?
— Ага, там патрэбен заатэхнік.
— Далёка гэта?
— Не надта. Туды аўтобус ходзіць.

Фаіна паклала ў чамаданчык накіраванне і хацела рушыць з кабінета. Але тут дзверы расчыніліся і ў пакой зайшоў сярэдняга росту мужчына.

— Прывітанне, Сяргей Паўлавіч, — працягнуў руку старшыня райвыканкома. — Добра, што наведаў. Тут вось... — Ён кінуў позірк на Фаіну і працягваў далей: — Да цябе накіравалі. Заатэхнікам. Ты ж вунь як прасіў.

Сяргей Паўлавіч Супрон — Фаіна ўжо зразумела, што гэта старшыня таго калгаса, куды яе накіравалі, — агледзеў дзяўчыну і, не сказаўшы ні слова, сеў. У яго поглядзе Фаіна паспела заўважыць абіякавасць, нават расчараванне. Праўда, калі ён пачуў навіну, якую паведаміў старшыня выканкома, твар яго неяк загарэўся, а пасля, як угледзеў дзяўчыну, адразу ж патух. Быццам ён памыліўся ў чалавеку: чакаў аднаго, а стрэў зусім іншага. Фаіне зрабілася няёмка. Яна стаяла пасярод кабінета і не ведала, што рабіць. Урэшце моўчкі зачыніла за сабою дзверы.

Праз некалькі хвілін выйшаў і старшыня. Ён стрэўся позіркам з Фаінай і спыніўся.

— Што ж, паехалі! — голас халодны, колкі.

Яна пашыбавала за ім. Селі ў «Волгу», і машына памчалася з Івянца.

Дарога бегла лесам, між калгасных палеткаў. Фаіна глядзела ў акенца і захаплялася прыгажосцю тутэйшага краю. Яна нават забылася, што наперадзе сядзіць Сяргей Паўлавіч, яе новы кіраўнік, і што трэба ўжо неяк па-даросламу трымаць сябе. Толькі Фаіна не думала пра гэта. Яна прыгадала ўжо родную вёску Навасады, што на Жалудочыне, сябровак, з якімі хадзіла за некалькі кіламетраў у лес, каб набіраць там ягад. «А тут лес — побач. От як добра...»

У гэты момант Сяргей Паўлавіч павярнуўся, схакаўшы нейкую хвіліну, спытаў:

— Скажы, колькі табе год?

— Мне? — збянтэжылася Фаіна.

— Ну...

Дзяўчына сказала.

«Дзіця яшчэ... Які з яе заатэхнік...» — разважаў пра сябе старшыня.

Больш ні пра што не гаварылі. Цяпер Фаіна ўжо ведала, чаму такі настрой у старшыні.

* * *

Першыя дні прайшлі ў аглядзе гаспадаркі. Фаіна ездзіла па брыгадах, гутарыла з людзьмі, раілася. Увогуле ёй падабалася ў «Верным шляху». Гаспадарка моцная і настрой у людзей добры. Але адно яе непакоіла. Яна павывала і ў Галімнах, дзе размешчана свінаферма, і ёй кінуліся ў вочы дзедаўскія метады працы на ферме. «І гэта называецца ў перадавым калгасе!.. — дзівілася заатэхнік. — Няўжо тут не чулі пра групавое ўтрыманне свіней?»

Яна чакала зручнага моманту, каб ушчаць пра гэта гаворку.

І вось неўзабаве адбылося пасяджэнне праўлення калгаса. Якраз на ім ішла размова аб далейшым уздыме жывёлагадоўлі, аб тым, што трэба набіраць разгон, каб да-тэрмінова выканаць сямігодку. На праўленне былі запрошаны калгасныя актывісты: брыгадзіры, загадчыкі ферм, лепшыя жывёлаводы. Спрачаліся доўга. Калі Сяргей Паўлавіч збіраўся падвесці рысу пад выступлен-нямі, слова папрасіла Фаіна Козел.

Усе насцярожыліся, заціхлі. Дзяўчына разгубілася. Ёй

Фаіна КОЗЕЛ.

не даводзілася выступаць перад такой аўдыторыяй. Там, у тэхнікуме, яна адказвала на семінарскіх занятках або экзаменах. Вядома, таксама было нялёгка гаварыць, але ўсё ж яна рыхтавалася па канспектах, кніжках. А тут? А тут зусім не тое. Не тое таму, што перад табою няма ні-якага канспекта, таму што на цябе глядзяць не аднакурс-нікі, а пажылыя людзі — твае бацькі, старэйшыя браты, сёстры. Глядзяць і чакаюць, што ж скажа гэтае дзяўчо.

Супакоіўшыся, яна пачала:

— Я, таварышы, вось аб чым. Была ў Галімнах, на свінаферме, значыць. Глядзела, як працуюць жывёлаводы. І што ж вы думаеце? Дзіву далася. Гэта ж падумаць толькі — у перадавым калгасе. — Апошнія словы яна вымавіла працяжна, каб падкрэсліць іх. — Свінні ў кату-хах, на 20—30 галоў — свінарка. А групавое ўтрыман-не? Хіба ў калгасе не ведаюць пра гэты метад? Ведаюць. Дык чаму ж не пераняць?

І яшчэ. Там, таварышы, няма гаспадара. На ферме бес-парадкі...

— А ты сама становіся, — кінуў хтосьці ад парога. — Гаварыць лёгка...

Фаіна памаўчала, пэўна, хацела вачыма знайсці таго, хто кінуў рэпліку, затым рашуча прамовіла:

— І стану... Думаеце, збаюся?! Хоць заўтра стану!..

* * *

Здаючы сваю гаспадарку, Аляксей Козел — проста аднафамілец Фаіны — папярэдзваў дзяўчыну:

— Ох, і гарачая ты... Каб не астыла хутка. Гэта табе не ў тэхнікуме. Тут з людзьмі трэба працаваць. — Фаіна слухала моўчкі. — Баюся, што назад папросішся. Цяжкія тут людзі...

Фаіна павярнулася, паглядзела Козелу ў вочы. І мо' каб не падыхлі свінаркі, яна абарвала б яго, сказала што-небудзь рэзкае, крыўднае. А так стрымалася, толькі падумала пра сябе: «Эх, дзядзька, дзядзька... Навошта такое гаварыць?»

У той жа дзень заатэхнік сабрала ўсіх свінарак у чыр-воны куток. Яна рашыла бліжэй пазнаёміцца з жывёла-водамі, пагутарыць з імі. Але ў яе былі ўжо і прэтэнзіі. Фаіна заўважыла, што на ферме не выконваецца распа-

радак дня. Свінаркі часта спазіняюцца на работу, кормяць жывёлу не ў пэўны час. Калі яна ўзняла пра гэта гаворку, жанчыны заварушыліся, пачалі перашэптывацца... Іх позірк сталі насцярожанымі, халоднымі. А Алена Сабіла не вытрымала, заўважыла:

— І пра што тут гаварыць?! Калі хто і спазніўся, дык вялікая бяда...

— Я так мяркую, — казала далей Фаіна, — грамадская жывёла для вас павінна быць, як свая, уласная. Тады і справы інакш пойдучы і папракаць вас ніхто не будзе.

Свінаркі хоць бы што, быццам іх гэта не датычыла. Але Фаіна не звяжала, гаварыла ўсхвалявана, шчыра:

— Трэба, таварышы, сур'ёзна брацца за справу.

Фаіна трымалася з свінаркамі проста. Яна не ганарылася сваёй вучонасцю, не патрабавала называць сябе Фаінай Іванаўнай. Гэта хоць і падабалася жывёлаводам, але яны пакуль не ўступалі з ёю ў размовы. Мабыць, у крыўдзе былі за строгія патрабаванні загадчыка фермы.

Пасябраваць дапамог адзін выпадак. Неяк на ферму прывезлі машыну бульбы. Фаіна аглядзела яе і загадала везці назад. Тут якраз завітаў на ферму брыгадзір Аркадзь Сабіла.

— Слухай ты, не задзірай нос, — накінуўся ён на заатэхніка. — Хто табе даў права адіраўляць машыну?

— А вы не крычыце, — спакойна адказала Фаіна. — Лепш паглядзеці б, што за бульба. Яна ж уся пагніла.

— Выдумляеш. Такою ўвесь час кормім.

— Ну вось, цяпер ясна, чаму падзеж быў.

Як брыгадзір ні стараўся, Фаіна ўсё ж не пагадзілася, і бульбу прывезлі другую. Пасля свінаркі абступілі заатэхніка і наперабой пачалі гаварыць:

— Правільна. Так і трэба. А то звыклі ўсялякае гніллё везці, ды яшчэ прывагу хочуць мець.

Гэта была першая падтрымка. Яна вельмі ўзрадавала Фаіну. Яна тут жа пачала расказваць жывёлаводам, што хутка на ферме будзе ўкаранёна групавое ўтрыманне свіней і што жывёлу будуць карміць сырой бульбай. Свінаркі слухалі заатэхніка і толькі пацэпвалі плячыма. Яны не ведалі, як гэта будзе на справе, і таму баяліся згаджацца.

Ішлі дні, месяцы. На ферме ў Галімнах мяняюцца парадкі. Прыжылося групавое ўтрыманне свіней, павялічылася вытворчасць свініны. Летась праўленне калгаса накіравала Фаіну ў Маскву на выстаўку. Многае яна ўбачыла там, многаму навучылася.

У сакавіку, пасля таго, як здалі дзяржаве першую групу адкормачнікаў, на ферму зайшоў старшыня калгаса Сяргей Паўлавіч Супрон.

— Пачатак нядрэнны, — заўважыў ён. — Цяпер можна не сумнявацца: абавязальства сваё — адкарміць 800 свіней — выканаем.

— Э, Сяргей Паўлавіч, у вас старыя даныя.

І Фаіна пацягнула старшыню ў чырвоны куток. Там былі вывешаны на сцяне новыя абавязальствы работнікаў фермы. На адным аркушы — ён быў напісаны ад рукі вялікімі друкаванымі літарамі — Сяргей Паўлавіч прачытаў, што Алена Захараўна Сабіла дала слова адкарміць у трэцім годзе сямігодкі тысячу свіней. Унізе быў подпіс свінаркі.

— Я сама падлічыла і выходзіць, што гэта пад сілу калгасу, — імкнулася запэўніць Фаіна. — Вось паглядзіце. У арцелі 133 свінаматкі. Ад кожнай асноўнай мяркуем атрымаць па 16 парасят, а ад разавай — па 8. Гэта самы цвярозы разлік. А цяпер лічыце: мы атрымалі больш 1 500 парасят.

Сяргей Паўлавіч задаволена ўсміхнуўся. «Глядзі, якая бядовая», — падумаў ён.

Моцна, аж да болю, паціснуў старшыня маленькую Фаіну далонь. Калі ён пайшоў, яна доўга яшчэ дзямухала на руку: «Чаго ён так?.. Гэтак мог і пальцы расплюшчыць».

І ёй чамусьці прыгадалася першая сустрэча са старшынёй.

В. ЧЫМІРКА

Перадавікі сямігодкі дзеляцца вопытам

ПРЫЛІЎ НОВЫХ СІЛ

НАША краіна перажывае зараз вялікі ўздым. Напэўна, таму мы адчуваем прыліў новых сіл, напэўна, таму мы поўныя імкнення паспяхова выканаць трэці год сямігодкі, сустрэць XXII з'езд КПСС новымі працоўнымі перамогамі.

Сёлета наша звязно з пачуццём вялікай адказнасці рыхтавалася да пасяўной. Мы абяцалі атрымаць па 10 цэнтнераў ільнасемя і 10 цэнтнераў валакна з гектара. Абавязальствы сур'ёзныя і патрабуюць напружанай работы ўсяго звяна. Сіла ў нас ёсць, вопыту таксама нямала.

Іншая справа была восем год назад, калі я прыняла звязно. Памятаю, нават плакала не раз. У першы год вырашчалі мы нядрэнны лён — па 6,6 цэнтнера семя, столькі ж валакна з гектара. Радавалася я, але ўвесь час адчувала: мала. Неяк на адной з нарад перадавікоў сельскай гаспадаркі рэспублікі сустрэлася я са знатнай ільнаводкай Праскоўяй Лазараўнай Калола і пытаю:

— Што трэба для таго, каб атрымаць такі ўраджай, як вы? Яна паглядзела на мяне ласкава, па-мацярынску:

— Рукі мець працавітыя і цяжкасцей не баяцца.

Вось тады зразумела, што працавалі мы не ў поўную сілу. І не таму, што ленаваліся ільнаводкі, а хутчэй таму, што я, як звеннявая, не здолела наладзіць работу. Даўно гавораць у народзе, што няма дрэннай зямлі, ёсць благія гаспадары.

— Няўжо і я дрэнная гаспадыня? — не давала спакою думка. — Калі бралася за звязно, усёй душой хацела ўзняць ураджай ільну на нашай зямлі, а вось — не асіліла.

Першы год паказаў, што не толькі аграэхніку трэба ведаць, трэба ўмець кіраваць людзьмі. У звязне працавалі жанчыны розныя па ўзросту — адны ў гадах, а другія — мае ровесніцы, разам у школу бегалі. І ў тых і ў другіх я павінна была заваяваць аўтарытэт. А як яго заваяваць, калі пажылыя калгасніцы гавораць: няма чаго дзяўчынку слухаць, што яна ў ільне разумее? А аднагодкі былі ўпэўнены, што ведаць не менш за мяне.

Цяжка даводзілася спачатку. Бывала, з вечара дагаворымся ранняй выйсці ўсім на пра-

полку, а прыйдзе раніца — нікога няма. Іду будзіць дзяўчат, а яны бурчаць: што нам, больш за ўсіх трэба? Давялося брацца за ўмацаванне дысцыпліны.

Я ўжо гаварыла, што ў звязне ўзрост жанчын розны і сіла, значыць, розная: маладая можа дагледзець 70 сотак пасеваў ільну, а пажылой жанчыне не справіцца з такім участкам. Вырашылі мы так: маладыя бяруць па 70, а пажылым далі па 35 сотак ільну. Павысілася адказнасць кожнай ільнаводкі. Адна перад другой стараліся. Мне ўжо не трэба было падмаць усіх на работу.

Неўзабаве ў раёне пачалося спаборніцтва за высокія ўраджай ільну. Тады вось і паслалі дэлегацыю да калінінскіх ільнаводак пераняць іх вопыт. Паехала і я. Былі мы ў калгасах Бежацкага раёна.

Запомніліся мне словы адной жанчыны — Героя Сацыялістычнай Працы Нілавай: — Расліна што чалавек. Колькі трэба працы ўкласці, каб паставіць чалавека на ногі! Так і з раслінай. Пакуль яна малая, пакуль яшчэ не набрала сіл — даглядай яе, як малое дзіця.

Усе парады я падрабязна запісвала ў сшытак, каб потым дома ўсё зноў прадумаць. Пазеда дала шмат каштоўнага: даведалася, што пад лён калінінскія ільнаводкі ўносяць мікраўгнаенне — бормарганавое. Яно неабходна для барацьбы з хваробамі раслін. Затым перад самым пасевам плошчу выроўніваюць валакушай і прыкачваюць драўляным катком. Гэта патрэбна для захавання вільгаці ў глебе, для загортвання насення на аднолькавую глыбіню.

Па дарозе назад з Калініна наша дэлегацыя заехала да акадэміка Лысенкі. Трафім Дзянісавіч уважліва выслухаў нас, цікавіўся тэрмінамі пасеву ільну, гатункам насення, угнаеннямі. Ён навучыў нас рабіць арганамінеральныя сумесі. Туды ўваходзіць: бессаломны гной, торф, фасфарытная мука, птушыны памёт і попел.

— Арганамінеральныя сумесі добра засвойваюцца раслінамі, уносяць іх трэба на знясіленыя ўчасткі, — раіў акадэмік.

Па крупінках накоплівала звязно вопыт. З году ў год павышалася ўраджайнасць ільну. У мінулым годзе звязно вырашчала па 8,7 ц ільнасемя і 8,7 цэнтнера ільновалакна з гектара. Кожны гектар пасеву даў калгасу

на 22 700 рублёў прыбытку (у старых грошах).

З восені звяно падабрала плошчу пад лён — папярэднікам яго было канюшынішча двухгадовага карыстання. Зяблевае ворыва правялі на глыбіню 20—25 сантыметраў. А вясной, калі глеба была гатова, прабаранавалі яе, каб захаваць вільгаць, і двойчы пракультивавалі. Тады ўнеслі ў глебу па 2 ц суперфасфату і столькі ж хлорыстага калію і забаранавалі. А потым перад апошнім баранаваннем унеслі па 40 кг аміячнай салетры на гектар і па 20 кг бормарганавых. Затым увесь участак прабаранавалі ў адзін след, выраўнялі валакушай і прыкачалі катком.

Зямля добра прагрэлася, і 27 красавіка мы пачалі сябу. Ужо чацвёрты год сеём лён раянаванага ў нас гатунку «И-9».

Насенне перад сябай абавязкова пратручваем граназанам і дустам — прэпаратамі супраць паразітаў і хвароб.

Адразу пасля сябы мы разбіваем участак на дзялячкі для кожнага члена звяна. Ільнаводкі ведаюць, што як толькі паяўляюцца ўсходы, паяўляецца і блошка: тут патрэбна гаспадарчае вока і старанныя рукі. Мы апыльваем пасевы дустам уручную.

Вялікай працы патрабуе праполка, але мы з працай не лічымся: не даём пустазеллю разрастацца. Таму дастаткова бывае адной праполкі.

Усё лета не спыняецца работа. Толькі паспелі забіць блошку, трэба палоць, прапалолі—бачу там-сям пасевы слабыя, трэба той участак падкарміць. На падкормку ўносім па 40 кг аміячнай салетры на гектар.

Прыгожае ільняное поле ў

час цвіцення. Нібы мора, гойдаюцца тонкія сцяблінкі.

Вырасціць добры лён гэта яшчэ не ўсё. Трэба яго ўбраць своєчасова і зберагчы ўмела. Мы гэта робім так: цярэбим лён у жніўні і ставім для прасушкі ў невялікія бабкі па 6—7 снапоў. Праз 5—6 дзён пачынаем абмалот. Суткі абмалочваем, а потым адразу ж ачышчаем насенне ад пустазелля, мякіны. На вопыце пераканаліся, што нельга насенне доўга пакідаць у мякіне, ад гэтага яно траціць усходжасць.

Ужо ў сярэдзіне жніўня звяно пачынае расціл ільну. Жнівеньскія росы—самая лепшая пара для вылежкі ільну. Не ведаю, як іншыя ільнаводкі расцілаюць лён, а наша звяно стараецца расцілаць на лугах, у нізінах. Там выпадаюць вялікія росы, і траста вылежваецца лепш, хутчэй.

Неяк адзін год разаслалі мы трасту на ржышчы: травы там няма, толькі салом, раса не выпадае, вось і ляжала траста месяц. А з лугоў падымаем яе праз два тыдні.

Звычайна пры падёме трасты мы адразу ж сарціруем яе па даўжыні, таўшчыні, колеру сцябла. Гэта намнога аблягчае і паскарае падрыхтоўку да здачы трасты на ільнозавод.

У мінулым годзе ўсю работу з уборкай і здачай ільновалакна звяно закончыла да кастрычніцкіх свят. Не скажу, што гэта далася нам лёгка, але ніхто на стомленасць не скардзіўся—ні моладзь, ні пажылыя. Добра працавалі ўсе: маладзейшая за ўсіх Ніна Бяззубік і Ніна Макараўна Сушко, якой 50 год ужо, і самая старэйшая з нас Анісія Данілаўна Асіповіч.

Аграном Лідзія Андрэеўна Навумава дапамагае вельмі многа ільнаводам. У калгасе складзена глебавая карта. Лі-

Лепшы кінамеханік

Гэтую сціплую, яшчэ маладую жанчыну добра ведаюць у вёсцы Бродніца Іванаўскага раёна. Яе паважаюць не толькі кінагледачы, але і ўсе калгаснікі сельгасарцелі «Запаветы Ільіча».

Адзінаццаць год прайшло з таго часу, як Ольга Тарасевіч атрымала правы кінамеханіка. Спачатку працавала на кінаперасоўцы, а зараз рэгулярна дэманструе кінафільмы ў Бродніцкім Доме культуры. З любоўю працуе жанчына-кінамеханік. За мінулы год яна дала звыш плана 157 сеансаў.

Не горш працуе Ольга Тарасевіч і сёлета. Гадавы план яна рашыла выканаць за 11 месяцаў. Гэта будзе яе падарункам XXII з'езду КПСС.

На здымку: кінамеханік Ольга Тарасевіч.

Фота У. Сівалапа.

дзія Андрэеўна заўсёды знаёміць нас з тым, колькі і якіх солей у гэтай глебе ёсць, якія ўгнаенні дадаткова трэба ў яе ўнесці, каб лён добра развіваўся.

Наша звяно спаборнічае са звяном Ганны Логінаўны Іванюта з калгаса імя Сталіна нашага раёна. Трэба прызнацца, што ў мінулым годзе Ганна Логінаўна абагнала нас, сабрала больш ільнасемя і валакна, чым мы. Ну, а сёлета мы не ўступім ім, зробім усё, каб заваяваць першынство, каб рапартаваць XXII з'езд КПСС аб сваёй перамозе.

За сваю работу я ўдастоена вялікай ўзнагароды. Тры гады назад урад прысвоіў мне званне Героя Сацыялістычнай Працы з уручэннем ордэна Леніна і Залатой Зоркі.

Высокая ўзнагарода ўсхвалявала і акрыліла мяне. Памятаю, прыехала дадому, а насустрач мама:

— Ну, паказвай, хутчэй.

Дастала грамату, ордэн Леніна, Зорку, мама паглядзела і раптам заплакала. Я і сама ледзь стрымлівалася ад хвалявання.

— Мама, ну што ты, радавацца трэба,—супакойвала яе.

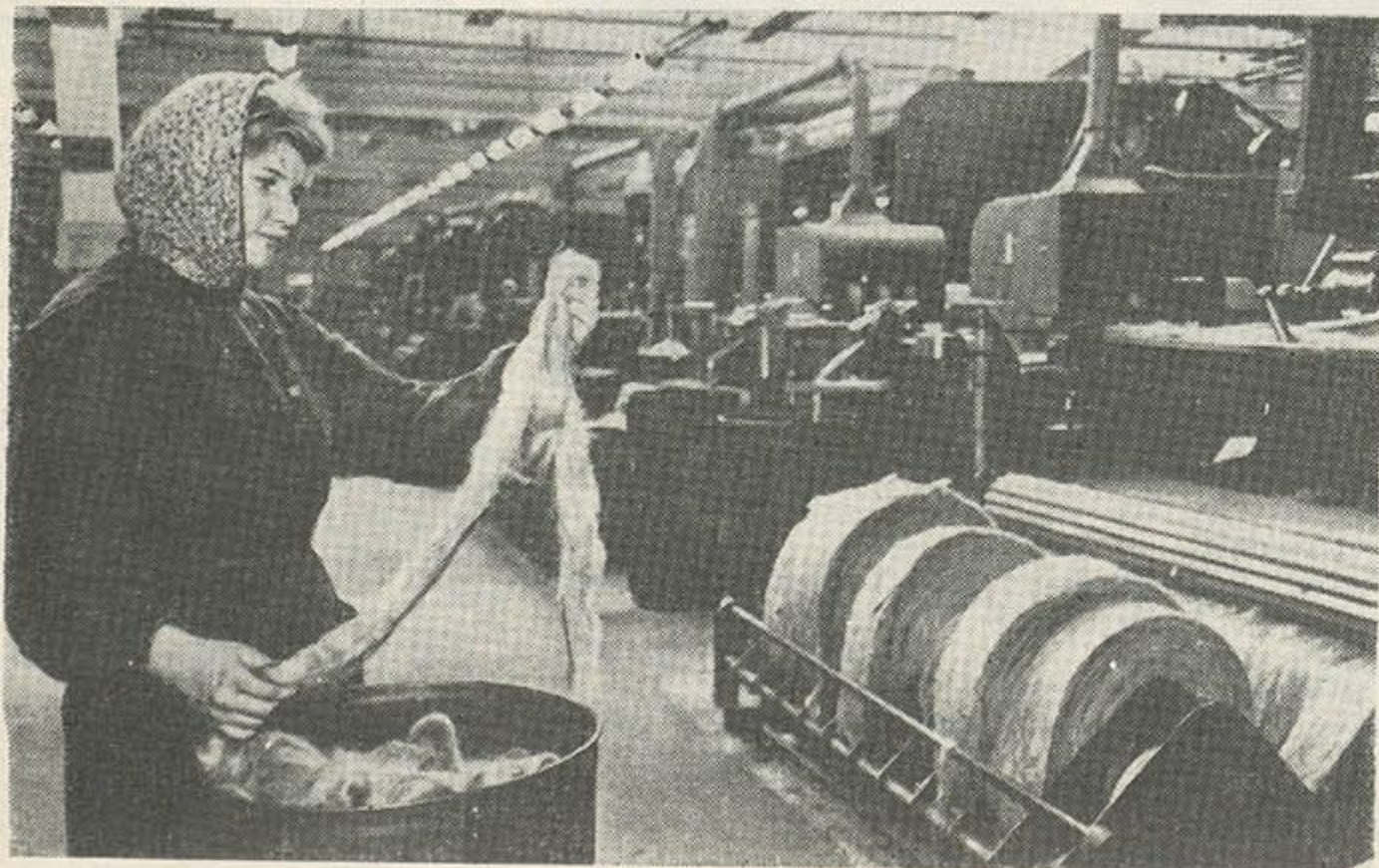
— Ад радасці і плачу, дачка. Шмат табе дадзена цяпер, дык многае і патрабуецца. Перад людзьмі не хваліся, не забывай пра тое, што людзі дапамагалі табе. Не стаў сябе вышэй за іншых.

Я не забываю. Звяно наша дружнае, працавітае. Усе працуюць з радасцю. А калі ты адчуваеш, што твая праца патрэбна людзям, — па-мойму, гэта самае вялікае шчасце.

В. КАРОТКАЯ,

звеннявая калгаса «ХVIII партз'езд» Герой Сацыялістычнай Працы.

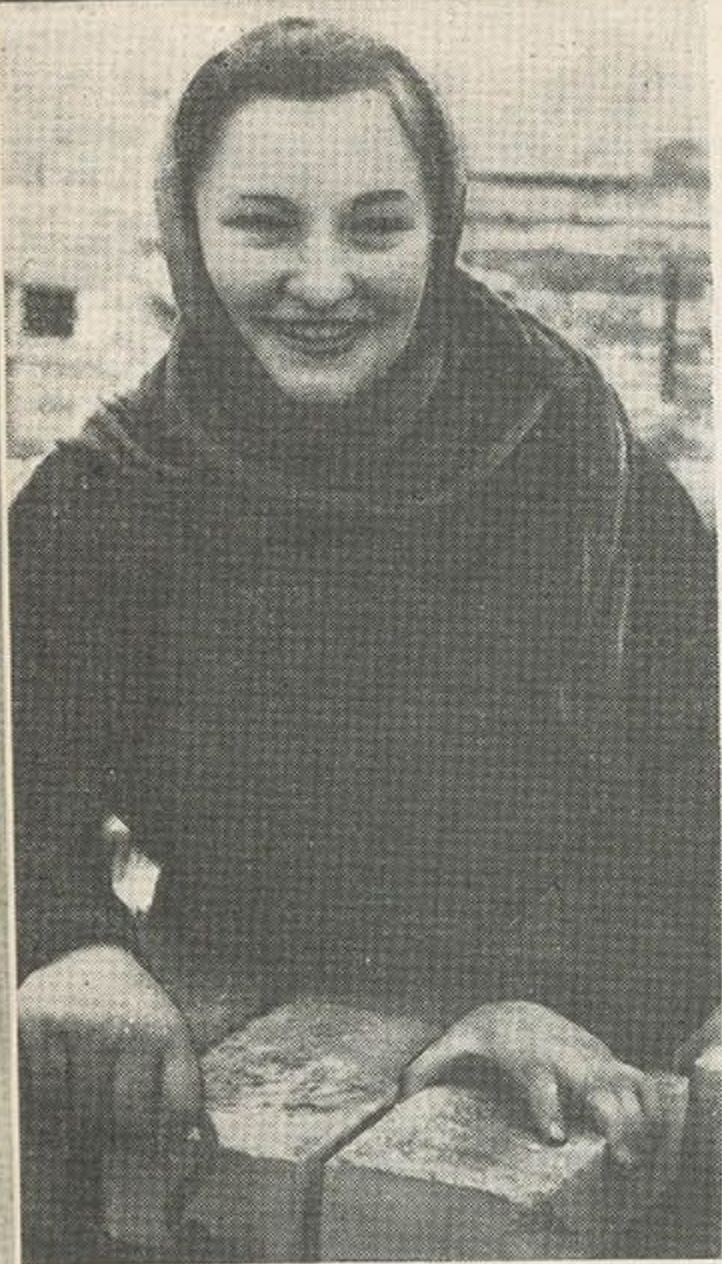
Талачынскі раён.

Заканчваецца будаўніцтва другой чаргі Аршанскага ільнокамбіната. Яго цэхі аснашчаюцца навішым айчынным абсталяваннем. Высокапрадукцыйныя машыны ўстаноўлены ў падрыхтоўчым і ткацкім цэхах. Яны пачалі ўжо выпуск прадукцыі.

На здымку: лінія часальных машын у падрыхтоўчым цэху. На парэдным плане — часальшчыца камсамолка Валянціна Сердзюкова.

Фота С. Капелькі.

Скончыўшы 10 класаў, Соф'я Зайбеда прыйшла на будоўлю. Працавала падсобніцай, потым стала мулярам будтрэста № 11 г. Гродна. За добрую работу ў мінулым годзе дзяўчына ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Змагаючыся за дастойную сустрэчу XXII з'езду партыі, яна штодзённа выконвае зменную норму выпрацоўкі на 130—140 працэнтаў. Соф'я Зайбеда кандыдат у члены КПСС. Яна вучыцца на завочным аддзяленні будаўнічага факультэта Ленінградскага будаўнічага інстытута.

На здымку: С. Зайбеда.

Фота В. Адарыча.

Прафесія — будаўнік

БЫЛО гэта дзевяць год назад, калі Вера Царук прыйшла на будоўлю. Рукі не слухаліся. За што б яна ні бралася, ва ўсім адчувалася неспрактываванасць. З яе нават пасмейваліся:

— Табе, дзяўчына, толькі з пяром дзе-небудзь сядзець. Але Вера даўно марыла быць будаўніком, і як толькі стала дарослай, без усялякіх разважанняў рашуча паведміла бацькам пра свой намер. І вось яна — будаўнік. Праходзіў год за годам у напружанай працы. Вера навучылася выконваць складаныя работы. Нарэшце, яна стала мулярам, адным з лепшых муляраў другога ўчастка УНР-145. Дзённае заданне Вера заўсёды перавыконвае. Тым не менш яна не супакойваецца на дасягнутым. Яна марыць павысіць сваю кваліфікацыю. Стараецца працаваць хутка, дабраякасна. Там, дзе Вера, заўсёды парадок. Яна член камісіі грамадскага кантролю па яка-

XXII ЖЭЗУ НАСУСТРАЧ

сці на будоўлях горада. Вера пільна сочыць, каб у брыгадзе не было браку або прастою. Яна па-таварыску адносіцца да сваіх сяброў па працы, заўсёды гатова дапамагчы словам, а дзе трэба, і справай.

Зараз у брыгадзе побач з Верай працуюць дзве жанчыны. Гэта Сіма Копач і Яніна Емяльянчык. Яны — Верыны вучаніцы. Дзяўчына з вялікай ахвотай дапамагае ім авалодаць прафесіяй муляра. Ёй прыемна адчуваць, што цяпер яна не адна, а разам з ёй, няхай яшчэ нясмела, няўпэўнена, укладваюць цагліну за цаглінай у сцены новага будынка яе вучаніцы.

Пачалася вясна. Надышлі гарачыя дні і для будаўнікоў. Вера яшчэ з большым натхненнем узялася за справу. Яна абавязалася сёлета навучыць прафесіі муляра яшчэ дзвюх дзяўчат.

Ідучы насустрач XXII з'езду КПСС, яна аддае ўсе свае сілы, усе сваё ўменне, каб сустрэць знамянальную падзею новымі працоўнымі поспехамі. XXII з'езд Вера Царук марыць сустрэць камуністкай.

Пройдзе месяц, другі, і на былой пустэчы, дзе Вера цяпер так спрытна ўкладвае цагліну за цаглінай, вырасце новы трохпавярховы дом для рабочых завода аўтамабільных агрэгатаў. У светлыя, утульныя кватэры прыедуць навасельцы. І першае слова падзякі яны скажуць людзям, імя якім — будаўнік.

Якаў КЫТКІН

г. Баранавічы.

За ферму камуністычнай працы

НЕЯК у канцы мінулага года сабраліся мы, свінаркі, каб падвесці вынікі сваёй працы. І, як заўсёды бывае ў такіх выпадках, кожная задавала сабе пытанне: а ці ўсё я зрабіла, што магла? Можна што недароблена, упушчана?

І калі я расказала, як на праўленні нас папракнулі за адставанне, па вачах бачыла, няёмка было дзяўчатам. Асабліва тым, хто нядаўна прыйшоў на ферму. Усю віну яны прыпісвалі сабе, свайму няўменню.

— Давайце, — кажу я, — дзяўчаткі, пастараемся, каб нас больш не папракалі.

Дзяўчаты ажывіліся.

— А чаму не? — першай загаварыла Ліда Брагінец. — Хіба ў нас рукі слабыя, або мы самі недарэкі якія. Навічкоў падцягнем, навучым.

— Дык якое абавязацельства возьмем? — пытаюся я.

— Я адкарміла сёлета 479 свіней, — сказала Ольга Ашуйка. — У трэцім годзе сямігодкі адкармлю тысячы.

— Атрымаем і выгадуем 1 200 парасят, — пачуліся галасы.

— У мяне яшчэ адна прапанова ёсць, — сказала Ліда Брагінец.

Свінаркі насцярожыліся.

— Запішам у абавязацельства такі пункт: змагацца за званне фермы камуністычнай працы.

— А здолеем? — спытала я.

— Здолеем, — загаманілі дзяўчаты.

З першых дзён новага года мы дружна ўзяліся за працу: чысцілі памяшканні, дакладна выконвалі распарадак дня, прытрымліваліся рацыёнаў, складзеных заатэхнікам, дапамагалі адна другой. Не скажу, што лёгка было — ферма наша не механізаваная, усе работы прыходзілася выконваць уручную. Але ж жаданне, вялікае жаданне стрымаць слова зрабіла сваю справу.

Валянціна Ашуйка дабілася добрай прыбаўкі ў вазе кожнага адкормачніка. Патлусцелі

ЛЕТАПІС

свінаматкі, якіх даглядае Ліда Брагінец і яе сяброўкі.

Аднак зроблена яшчэ вельмі мала. Заваяваць права называцца фермай камуністычнай працы нялёгка. І мы аб гэтым ні на мінуту не забываем.

На нашай ферме ёсць добры чырвоны куток. Яго мы абсталявалі так, каб тут можна было культурна адпачываць і вучыцца. Перш за ўсё мы стварылі бібліятэчку, аформілі наглядную агітацыю. Выпускаем свой «баявы лісток», рэгулярна падводзім вынікі спаборніцтва.

Мы падвалі вынікі сваёй працы за два месяцы. Яны радуць нас, натхняюць на новыя поспехі. Валянціна Ашуйка адкарміла 60 свіней і цяпер даглядае 220. Ліда Брагінец ад свінаматкі атрымала па 10 парасят.

Нашы жывёлаводы прыкладуць усе намаганні, каб да XXII з'езду КПСС свае абавязацельствы выканаць.

Люба МАРЧАНКА,

загадчыца свінагадоўчай фермы калгаса «Чырвоная змена».

Любанскі раён.

ЗІНІНА ПОШТА

З. А. Байздзер.

І ён уручыў дзяўчыне канверты: блакітныя, сінія, белыя...

Усё пачалося з «Комсомольской правды». Прыехаў карэспандэнт, пагутарыў, сфатаграфавалі, а неўзабаве фатаграфія Зіны і Хрысціны Навумчык з'явілася ў газеце. Вось і пасыпаліся пісьмы з усіх канцоў краіны.

«Прывітанне з Казахстана, — піша даярка саўгаса «Пагранічнік» Саркандскага раёна Таня Ціханова. — Я далёка адстала ад вас, Зіна, па надоях. За мінулы год надаіла толькі 2750 кілаграмаў малака ад каровы, а вы — амаль па пяць тысяч. Напішыце, калі ласка, як вы гэтага дабіліся».

«Я таксама працую ў жывёлагадоўлі і хацела б ведаць, як ты, Зіна, дабілася высокіх паказчыкаў», — піша рабочая саўгаса «Арцёмаўскі» Сталінскай вобласці Каця Бандарэнка.

Часта прыходзяць Зіне пісьмы ад рабочых фабрык і заводаў, ваеннаслужачых Савецкай Арміі. Яны таксама цікавяцца жыццём калгаснай моладзі, дзеляцца сваёй радасцю

ТРЫМАЙ, Зіна, пошту, — гаворыць паштальён, уручаючы пачак пісьмаў перадавой даярцы калгаса «Савецкая Беларусь» Зінаідзе Байздзер. — Зноў з Казахстана і Алтая пішуць.

ПРАЦОЎНАЙ СЛАВЫ

і жадаюць поспехаў працавітай даярцы.

Толькі ў мінулым годзе Зіна скончыла Пяскоўскую сярэднюю школу. Атрымаўшы атэстат сталасці, яна пайшла на ферму, каб замяніць сваю маці — перадавую даярку калгаса.

— А вучыцца далей і завочна можна, — сказала Зіна дома.

Не толькі групу кароў сваёй маці ўзяла Зіна, яна пераняла і яе вопыт, настойлівасць у працы. Апрача таго, Зіна пачала вывучаць літаратуру па жывёлагадоўлі, доўга сядзела за брашурамі аб перадавым вопыце. І поспех прыйшоў. Надоі з кожным днём раслі. А ўжо ў гадавой зводцы супраць прозвішча Зіны Байздзер стаяла лічба — 4953 кілаграмы малака ад каровы. Такі надой на карову — выдатны па-

казчык не толькі ў раёне, але і ў вобласці, рэспубліцы.

Яшчэ большага поспеху вырашыла дабіцца Зіна ў трэцім годзе сямігодкі. Разам са сваімі сяброўкамі яна змагаецца за атрыманне 5200 кілаграмаў малака ад каровы. За першыя тры месяцы гэтага года тав. Байздзер надала больш чым па 1000 кілаграмаў малака ад каровы.

Не так даўно партыйная арганізацыя калгаса прыняла маладую даярку ў свае рады. Зіна ганарыцца гэтым і самаадданай працай стараецца апраўдаць высокае званне камуніста. А ў дзень выбараў у мясцовыя Саветы калгаснікі аднадушна выбралі Зінаіду Аляксееўну Байздзер сваім дэпутатам раённага Савета.

А. ГАЛАЎНЁУ

Мастоўскі раён.

Зусім нядаўна камсамолка Аня Маркевіч скончыла курсы птушкаводаў. Цяпер яна прымяняе атрыманыя веды на практыцы. Аня працуе птушніцай у саўгасе «Крынікі» Лёзненскага раёна Віцебскай вобласці. Шэсць тысяч куранят добра адчуваюць сябе тут. Іх даглядае, захоўваючы ўсе заатэхнічныя правілы, маладая птушніца.

На здымку: заатэхнік-селекцыянер Наташа Іванова (злева) і птушніца Аня Маркевіч аглядаюць куранят.

Фота С. Конікава.

ПРАЦАВАЦЬ ЯШЧЭ ЛЕПШ

МНЕ вельмі падабаецца прафесія шліфавальшчыка. Яшчэ ў зборачным цэху я не раз з зайздрасцю паглядала на шліфавальны станок, на дакладныя, спрытныя рухі рабочага, які працаваў на ім. Мне здавалася, што я ніколі не змагу кіраваць такой разумнай машынай. Паспрабуй памыліся на адзін толькі мікрон, а гэта тысячная доля міліметра, простым вокам нават і не заўважыш такую памылку, і дэталь пойдзе ў брак.

Пасля работы я ішла ў цэх шліфавання і падоўгу глядзела, як замацоўваецца падшыпнік, як уключаецца станок, як вымяраецца дакладнасць апрацаванай дэталі. І калі мне дазволілі стаць за станок, я ўжо ведала, што і як трэба было рабіць.

Так я авалодала другой спецыяльнасцю, стала шліфавальшчыцай. Цяпер працую ў шарыкападшыпніковым цэху. Адначасова вучуся ў дзесятым класе заводскай вячэрняй школы. Зараз рыхтуюся да здачы экзаменаў на атэстат сталасці.

Наш цэх змагаецца за званне цэха камуністычнай працы. Першая запаведзь у барацьбе за гэтае ганаровае званне — выдатна працаваць.

Робчыя ўчасткаў кожнай змены стараюцца перш за ўсё выконваць план. Калі хто адстане ў рабоце — пра гэта ведаюць усе. Бо ў цэху на відным месцы стаіць дошка па-

казчыкаў. Кожны дзень на ёй адзначаюцца вынікі нашай працы. Выканалі план — прасоўваецца наперад маленькі чырвоны сцяжок.

Мы працуем так, каб на дошцы супраць нашага ўчастка шліфавання ўнутранага дыметра падшыпнікаў стаяў увесь час чырвоны сцяжок. Іншыя ўчасткі цэха таксама працуюць добра.

Змагаемся мы і за павышэнне культуры вытворчасці. Сапраўды, ці ж можна гаварыць аб камуністычнай працы, калі ў цэху брудна, ля станка прайсці нельга, каб не запэкацца. І вось кожную пятніцу па цэхах ходзіць камісія, у якую ўваходзіць урач, загадчык гаспадаркі і начальнік цэха, — правяраюць чысціню кожнага рабочага месца і цэха і ставяць адзнакі, якія вывешваюцца на стэндзе графіка чысціні.

Але не думайце, што мы ўмеем толькі добра працаваць.

Мы і вершы чытаем, і песні спяваем, і танцуем заўзятая. А цэх наш заняў першае месца на аглядзе заводскай мастацкай самадзейнасці. Я таксама ўдзельніца мастацкай самадзейнасці. На аглядзе чытала ўрывак з рамана Льва Мікалаевіча Талстога «Анна Карэніна».

Мы спадзяёмся, што да XXII з'езду КПСС нашаму цэху будзе прысвоена званне цэха камуністычнай працы. Акрамя

Валянціна Марозава за працай.

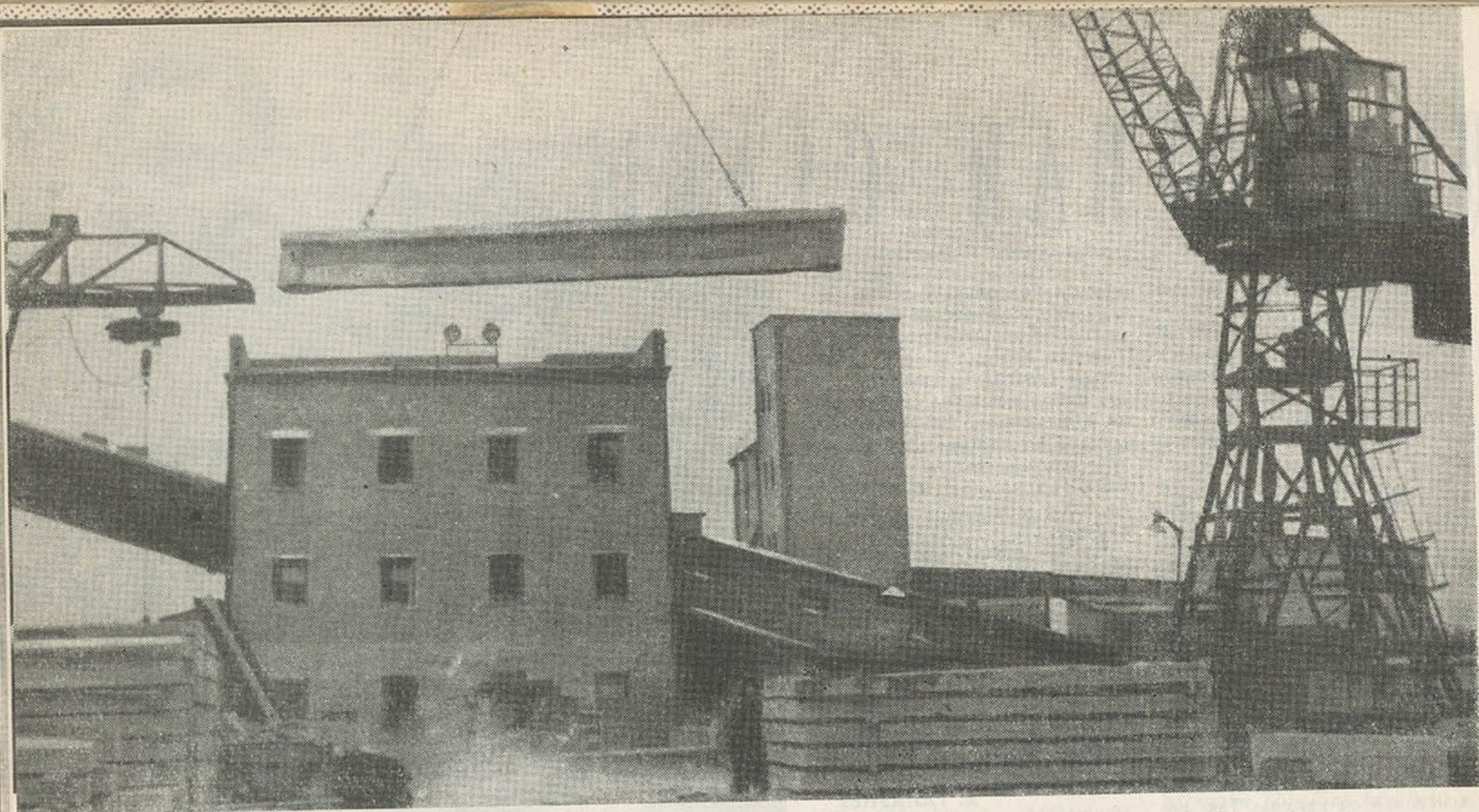
Фота П. Нікіціна.

таго, я рыхтую свой маленькі падарунак з'езду. Атрымаўшы атэстат сталасці, я авалодаю прафесіяй аператара, каб самай умець наладжваць свой

станок. Тады я буду працаваць яшчэ лепш.

Валянціна МАРОЗАВА

Мінск, падшыпніковы завод.

З выгляду што?
Невысокая, тонкая,
Стужкі — у рыжых яе валасах.
Хто б та падумаў,
Што мужная, звонкая
Сіла затоена ў гэтых руках!

КРОЧАЦЬ

Радкі гэтыя беларуская паэтэса Эдзі Агняцвет прысвяціла жанчыне-будаўніцы. Іх міжволі ўспомнілі мы, калі гутарылі з Галінай Акуліч. І здаецца, што паэтэса малявала іменна яе партрэт. Галя на выгляд невысокая, тонкая, а паглядзіш, як яна прыгожа працуе на магутнай бетонамашалцы, і залюбуешся — не кожны зможа памерацца сілай з гэтай камсамолкай. Рухі яе дакладныя і асцярожныя, у дужых і спрытных руках работа спорыцца.

На Маладзечанскі завод жалезабетонных вырабаў Галя прыйшла пасля заканчэння будаўнічага вучылішча. Прадпрыемства толькі пачынала сваё жыццё.

— А што, калі даручым табе звяно па вырабу лесвічных прыступкаў? Асіліш? — запытаў галоўны інжынер завода.

— Спраўлюся, — смела адказала Галя.

У звяне Акуліч працавалі яе сябры па вучылішчу Ганна Хмызь і Леанід Ігнатавіч. Яны даволі хутка асвоілі вытворчасць вырабаў, навучыліся выпускаць дабротныя і прыгожыя лесвічныя прыступкі. На першы погляд здаецца ўсё простым і лёгкім. Галя і яе таварышы па рабоце расставілі металічныя формы, на дно іх заліваюць тонкі слой раствору. Затым укладваюць арматурную сетку і напаўняюць форму раствором да канца. Вось ужо амаль вызначана прадукцыя, але працэс яе вырабу далёка не закончан. Галя ўключае вібратары, уся яе ўвага сканцэнтравана на частаце ваганняў, на ўшчыльненні масы. Упусціш момант, заўчасна выключыш вібратары — маса не ўшчыльніцца,

застануцца шчыліны, і будаўнічая дэталі няякая. Ператрымаеш вібратары — больш часу патраціш, менш прыступак выпусціш.

— Падумаеш, дзве-тры минуты ператрымаеш, — нярэдка гаварыў Леанід Ігнатавіч.

— На адной прыступцы страціш тры минуты, а за змену колькі? Дзве гадзіны. За гэты час можна зрабіць 12 прыступак, — цярыліва тлумачыла Галіна Акуліч.

І сама яна паказвала прыклад беражлівага расходавання рабочага часу. Спачатку патрабавальнасць звеннявой не па душы прыйшлася Леаніду. «Падумаеш, дзяўчынка вучыць, самі з вусамі». Але калі на адным са сходаў звяно Галі назвалі ў ліку лепшых, Леанід зразумеў, што Акуліч лічыць минуты дзеля агульнай справы.

Як лепшых, найбольш кемлівых Галю і Ганну дырэкцыя завода перавяла на больш адказны працэс. Дзяўчаты сталі дзіроўшчыцамі. Спачатку нялёгка было — даводзілася ўручную насыпаць у бетонамашалку пясок, гравій, цэмент, заліваць вадку. Балелі рукі, ныла спіна. Галя вельмі хвалявалася, калі здаралася астаноўка драбілкі, не паступаў гравій і даводзілася прастойваць. Дзяўчына тады не давала спакою брыгадзіру, майстру, інжынеру.

Але ўсё гэта засталася ззаду, на завод паступіла новае абсталяванне. Галя зараз працуе на складанай механізаванай бетонамашалцы.

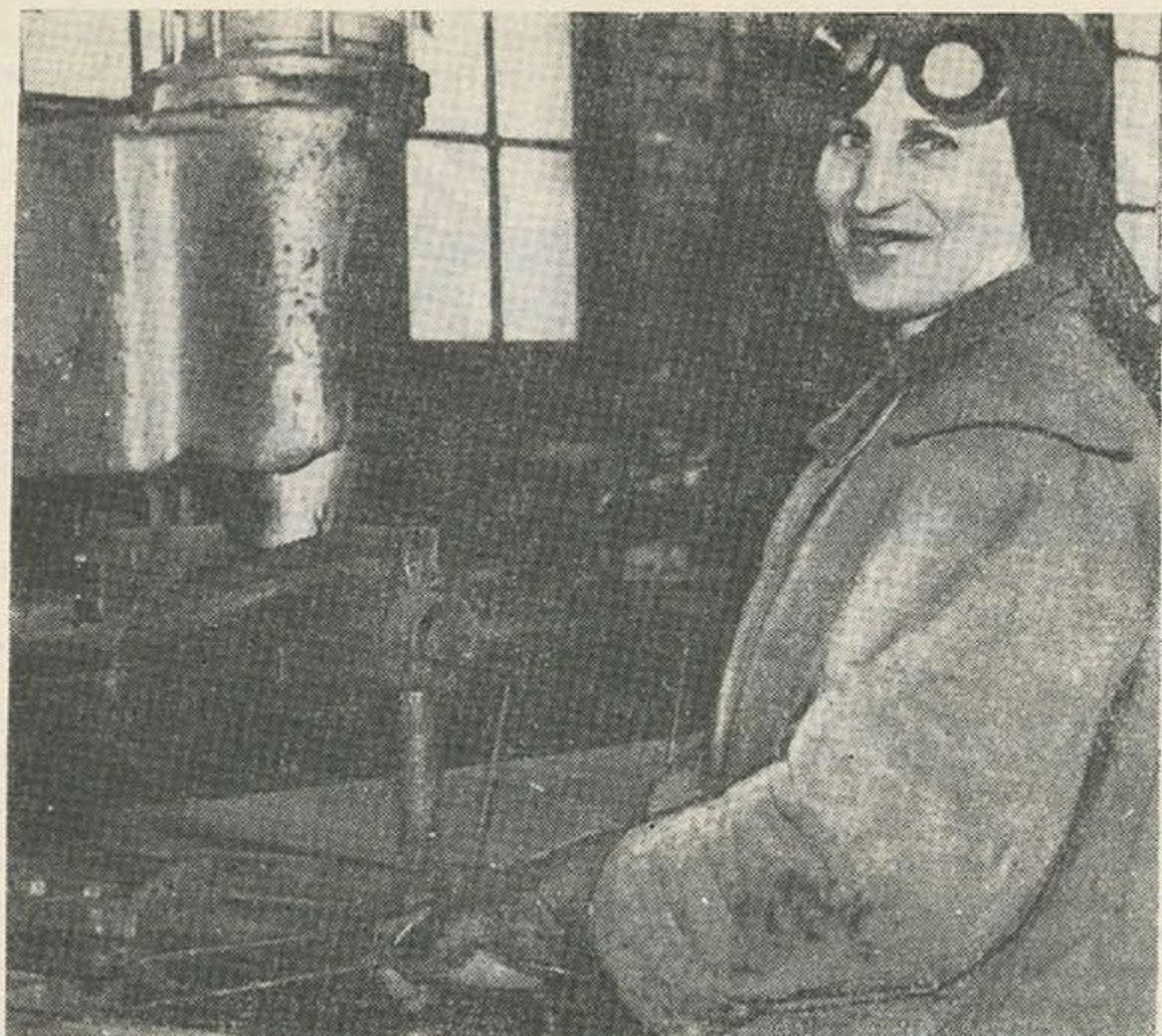
— Зусім іншая справа цяпер, — расказвае Акуліч. — Палюбуйцеся, як са склада аўтапагрузчык дастаўляе ў

прыёмныя бункеры гравій, пясок, цэмент. Я толькі сачу за дозай, павярну рычажок — і пойдзе ў дазатар патрэбны кампанент сумесі для раствору. А прадукцыйнасць якая? У два з палавінай раза вышэй за ранейшую — 80 кубаметраў раствору за змену. Рабочы дзень скараціўся, а зарплатак узрос. Калі раней зарабляла ў месяц 60 рублёў, то зараз 90 рублёў (на новыя грошы).

А хто не ведае на жалезабетонным Надзею Пракопаўну Губернатараву? Майстар першай рукі. Пра яе працоўную доблесць ішла слава ў Маладзечане, калі яшчэ не было і завода. Надзея Пракопаўна будавала жылыя дамы, культурна-бытавыя ўстановы, вытворчыя карпусы. Яна па праву лічылася лепшай тынкоўшчыцай у брыгадзе Канстанціна Зялёнкі. Гэта яна ўклала сваю працу ў жылыя кварталы, якія выраслі па вуліцах Рэвалюцыйнай, Жданава, Кірава. Маркава, у манументальныя будынкі кінатэатра «Радзіма», музычнага вучылішча, дзіцячай бальніцы.

Як многа стварылі цудоўныя рукі гэтай простае жанчыны, што не стамляюцца на рабоце, не баяцца цяжкасцей! Яны ўпрыгожылі жыццё сотням нашых людзей.

Надзея Пракопаўна за месяц адолела ўсе прамудрасці новай для яе прафесіі. На дошцы паказчыкаў на супраць прозвішча Губернатаравой кожны дзень мяняліся лічбы, яны хутка раслі. Зварвала за змену 60—80—100—120—140 апорных сетак. Потым выпрацоўка дайшла да 180 сетак. І на гэтым паказчыку арматуршчыца не затрымалася, сваёй праца-

Дэпутат гарадскога Савета арматуршчыца Надзея Пракапаўна Губернатарова.

Фота П. Нікіціна.

У абедзенны перапынак. Статыстык завода Надзея Семянкова выдае кнігі работніцам Ганне Хмызь і Надзеі Семашкевіч.

ПРАВАФЛАНГОВЫЯ

вітасцю, упартасцю брала новыя вышыні. Зараз яна за змену зварвае 260—280 апорных сетак.

— І вырабы Надзея Пракапаўна выпускае моцныя, надзейныя, — гаворыць брыгадзір Васіль Шынелька.

...Яна сядзіць за сталом побач з меншай дачушкай Ларысай і назірае, як другакласніца рыхтуе ўрок.

— Мамачка, я сёння атрымала «пяцёрку», паглядзі дзённік і распішыся, — шчабеча над вухам Ларыса.

— Вось бачыш, калі захочаш, старанна будзеш вучыцца — у выдатнікі выйдзеш, — адказвае маці, распісваючыся ў дзённіку сваёй любіміцы.

Надзея Пракапаўна паглядзела на старэйшую дачку Олю, вучаніцу васьмага класа, якая чытала кнігу. Шмат клопатаў яна прынесла маці. Калі займалася ў пятым класе, доўга хварэла, адсталала ў вучобе.

Цяжка, вельмі цяжка і працаваць на заводзе, і выхоўваць дзяцей, і па дому ўсё зрабіць. Але ніколі ніхто не

чуў, каб Надзея Пракапаўна скардзілася.

Олечка скончыла падрыхтоўку ўрокаў, маці ўключыла радыё. Раптам жанчына бліжэй падсунулася да рэпрадуктара. Твар яе зрабіўся сур'ёзным, задуменым. Трансліравалі перадачу, у якой расказвалася аб жудасных злачынствах, учыненых гітлераўцамі ў час вайны па загаду генерала Хойзінгера на Віцебшчыне.

Старэйшая дачка адсунула ўбок кнігу, паглядзела на маці і запытала:

— Што з табой, мамачка?

— Я ўсё гэта перажыла сама. Падзеі, аб якіх зараз перадаюць па радыё, адбываліся на маёй радзіме.

— Раскажы, як гэта было, раскажы, — настойліва прасілі дзеці.

І маці ўспомніла, расказала дзецям трагедыю сваёй роднай вёскі Войтава, што на Віцебшчыне.

Раніцай фашысты па загаду генерала Хойзінгера акружылі вёску і пачалася страшэнная расправа з мір-

нымі жыхарамі. Гітлераўцы не шкадавалі дзяцей, старых, жанчын. Яны збівалі свае ахвяры, здзекваліся з іх, а затым аўтаматнымі чэргамі прыстрэльвалі іх. Пагрузіўшы на машыны жывёлу, маёмасць, нарабаванае ў дамах, гітлераўцы падпалілі вёску. Адзінаковым жыхарам цудам удалося вырвацца з гэтага пекла і пайсці ў лес, да партызан. У ліку іх была і Надзея Пракапаўна.

...Ларыса і Оля яшчэ мацней прыціснуліся да маці.

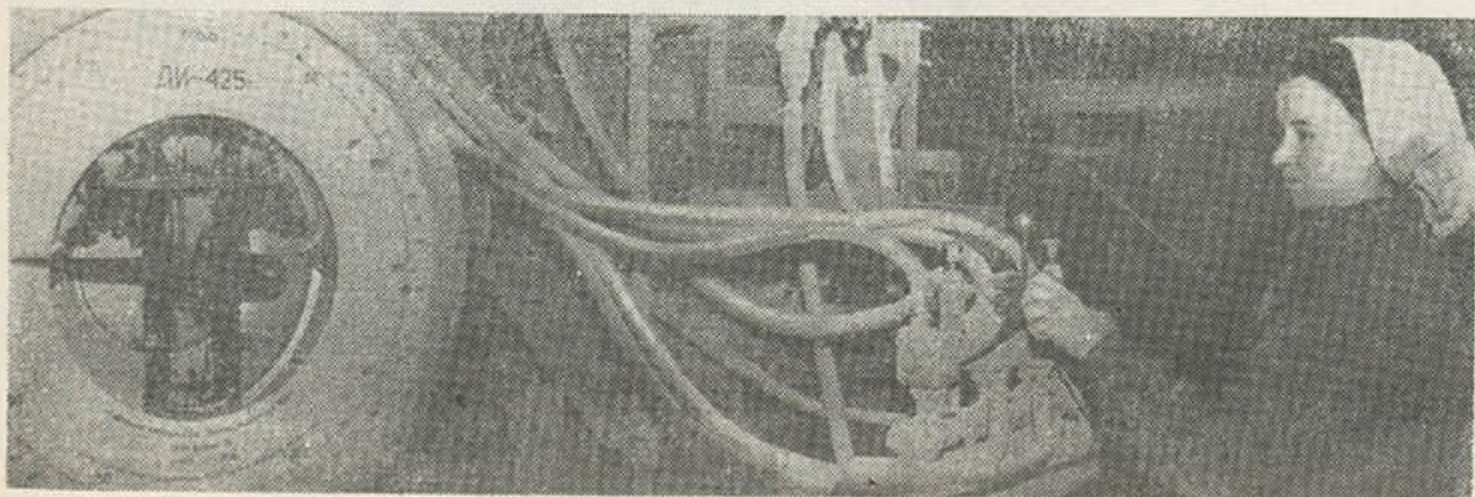
— Гэта не павінна паўтарыцца, ніколі...

Мір і шчасце сваім дзецям Надзея Пракапаўна куды сваёй працай. Брыгада, у якой яна працуе, змагаецца за званне калектыву камуністычнай працы. Яна не толькі ідзе ў першай шэразе барацьбы ў сямігодкі, але і прымае актыўны ўдзел у грамадскім жыцці калектыву. Рабочыя завода цэняць працавітасць, таварыскасць, сумленнасць гэтай жанчыны. І яны ёй ад усяго сэрца аказалі высокае давер'е, выбраўшы яе сваім дэпутатам у Маладзечанскі гарадскі Савет дэпутатаў працоўных.

На Маладзечанскім заводзе жалезабетонных вырабаў працуе шмат цудоўных жанчын. Іх можна сустрэць ва ўсіх цэхах прадпрыемства. Выпускаемыя імі жалезабетонныя вырабы — бэлькі і прагоны, пліты і калоны ідуць на новабудовы Полацка і Шацілака, Віцебска і Гродна, Магілёва і Маладзечна і іншых гарадоў рэспублікі.

І. ЖАЛЯСІМАЎ

Дзіроўшчыца камсамолка Галіна Акуліч за работай.

Дзяўчаты над спідометрамі

Нядаўна адзін знаёмы спытаў мяне: «Слухай, ты ўсё ходзіш па заводах, скажы мне шчыра, што гэта за людзі ў гэтых брыгадах, што пра іх столькі гавораць? Ці сапраўды яны нейкія ўжо асаблівыя? Не такія звычайныя смертныя, як астатнія? І што яны такое асаблівае робяць?» На гэтае пытанне я адказала тады ўвогуле.

Толькі пазней я знайшла сапраўдны адказ. Гэта было на заводзе «Пал» у Кбелях, у калектыве маладых жанчын, які вырабляе спідометры для матацыклаў і змагаецца за званне брыгады сацыялістычнай працы. У калектыве—дзяўчаты семнаццаці, восемнаццаці год, смяшлівыя, вясёлыя, жарты і гарэзлівасці столькі ж, колькі і трэба было чакаць, але пры ўсім тым — узорныя работніцы, добрыя сяброўкі. У гэтым пераконваешся адразу — дастаткова паслухаць іх хвіліну — хоць бы, напрыклад, на вытворчай нарадзе.

— Ты гэтыя звяночкі робіш вельмі марудна, што ты з імі так корпаешся? Цябе заўсёды трэба чакаць. Што табе перашкаджае рабіць іх хутчэй? — пытае адна каштанавая галава ў другой каштанавай галавы, і дыскусія пачынаецца.

— Ну, ведаеш што, давай памяняем станкамі, тады пабачым, хто каго будзе чакаць...

За словам тут у кішэню не лазяць, словы гейзерамі ўзлятаюць пад столь кабінета майстра цэха тав. Крэйчы. Але гэта не злыя словы, яны не падаюць каменем на сэрца, гэта хутчэй ласкавая мяцеліца, пасля якой не застаецца бруду, пасля якой заўсёды на некалькі спідометраў на кантролі больш, а працэнт браку — ніжэй. А іменна з-за гэтага і вядуцца дыскусіі.

Каб канвеер ішоў, як па масле, каб іх спідометры заўсёды паказвалі правільную хуткасць, каб не псаваліся, — усё гэта няцяжка зразумець, а калі ёсць жаданне і ахвочыя рукі, то няцяжка і ажыццявіць. О, у гэтым ёсць нават свая радасць, калі Яна перад табой, Ітка за табой, а побач — Гана, а крыху далей Ярка і Ева, Марта, Ружа і Дана, Здэна і Квета хочуць таго ж, што і ты, калі яны разам з табой злучаюцца на вытворчай нарадзе, што зноў не падрыхтаваны матэрыялы, зноў не хапае якой-небудзь дэталі, калі ведаеш, што яны радуецца выкананню плана гэтак жа, як

Сёння наша гасця Влада

Влада — адно з самых папулярных і любімых у Чэхаславакіі жаночых імён. Як жа не быць яму любімым, калі кожнаму чэху нагадвае яно дарагое слова «власт» — радзіма!

Імем «Влада» называецца і шырока папулярны часопіс Камітэта чэхаславацкіх жанчын. Пятнаццаць год часопіс вядзе актыўную барацьбу за новае, сацыялістычнае жыццё, за новы быт, за новую ролю жанчыны ў грамадстве, пятнаццаць год з'яўляецца лепшым дарадчыкам чэшскай жанчыны ва ўсіх галінах яе жыцця.

Разам са сваімі чытачкамі часопіс святкуе сёння дзве слаўныя гадавіны

— юбілеі краіны і партыі. 9 мая спайняецца 16 год з дня вызвалення Чэхаславакіі Савецкай Арміяй, 14 мая — 40 год з дня заснавання Камуністычнай партыі Чэхаславакіі, якая прывяла чэшскі і славацкі народы да вялікіх перамог, непазнавальна змяніўшых аблічча іх радзімы.

Народы ЧССР вучацца будаваць сваё жыццё па-новаму, па-сацыялістычнаму, і ў шэрагах энтузіястаў новага ідуць жанчыны.

Сёння мы расказваем аб працоўных буднях жанчын Чэхаславакіі, аб іх дасягненнях і клопатах.

і ты, і зусім гэтак, як і ты, загадзя цешацца экскурсіі ў нядзелю.

Як з імі добра! Хочацца па-прыяцельску штурхнуць пад бок, сесці з імі за зялёныя сталы канвеера, пайсці ў фабрычна-заводскае вучылішча, на лекцыю ці на танцы, на экскурсію або ў кіно. Гэта і ёсць тое, што называецца добрым калектывам. І між тым, гэта не што іншае, як чыстыя адносіны шчырасці, сумленнасці, ласкавасці і сардэчнасці паміж усімі. Іх яднае агульная мэта, агульная ідэя творчай, высакароднай

працы на карысць усяго грамадства. Такія адносіны склаліся ўжо ў многіх брыгадах, але шмат дзе іх яшчэ няма.

Многія людзі, асабліва маладыя, часта ідуць па жыцці няўпэўненым крокам, шукаюць сабе прыкладаў, каб павучыцца, і, здараецца, вучацца і добрым, і дрэнным рэчам, калі няма з кім параіцца, пагаварыць аб сэнсе свайго жыцця. У брыгадзе такія пошукі ідуць лягчэй, хоць аб гэтых справах і не гавораць — яны занадта складаныя, і няма для іх дакладных слоў. Перш за ўсё

Першы сакратар ЦК КПЧ, прэзідэнт ЧССР Антанін Новаты сярод членаў брыгады сацыялістычнай працы, якую ўзначальвае т. Пржыгадава (Паўночна-чэшскі тукавы завод).

высвятляецца разуменне адносін да жыцця. Твае адносіны да яго праяўляюцца іменна ў тваёй працы. Брыгады неабходны таму, што гэта ступенька, якая дае нам магчымасць узняцца вышэй. Таму сапраўды брыгады — нешта асаблівае, новае. Гэта рух, які народжаны эпохай, ён вырастае заканамерна з нашых умоў, у ім удзельнічаюць людзі, якія хочуць чагосьці большага, гэта людзі, якія вызваляюцца ад многіх старых перажыткаў, людзі, для якіх праца робіцца і цікавай прыгодай, і самай неабходнай з патрэб. Гэта людзі, якія не могуць і не хочуць быць адны. Гэта новыя людзі, яны вучацца быць новымі.

Дзяўчаты з кбелскага «Палу» адносяцца іменна да такіх людзей. Яны зусім не нагадваюць схематычных гераінь без хібаў, у іх таксама ёсць свае праблемы. У адной — замкнуты, непрыступны характар, другая — вось-вось выходзіць замуж, трэцяя — не паладзіла дома з мамай. Але яны ўмеюць спраўляцца з перашкодамі і ідуць у правільным кірунку. Яны нядрэнна ўзброены для гэтай барацьбы — хоць адна больш, другая менш. Іх выхавалі простыя рабочыя сем'і, ім дапамагаюць добраахвотныя «шэфы» — старшыня парткома Войцех Влчак, майстар Францішак Крэйчы, тэхнолаг Йозаф Боўшка, тэхнік Яраслаў Вацэк, майстар Карал Грахавіна і інш. Гэта ўсё старэйшыя, вопытныя таварышы — яны ведаюць жыццё. Сваім дзецям — не толькі ўласным, але і маладым дзяўчатам са свайго завода — яны жадаюць толькі самага лепшага. Яны вучаць іх самастойнасці (хочуць нават даверыць ім увесь канвеер, каб яны самі былі і майстрамі), дапамагаюць і словам, і справай. Вучаць іх браць прыклад з лепшых. Цяпер, напрыклад, дзяўчаты разам чытаюць «Рэпартаж з пяці дзён на шыі» Ю. Фучыка і дыскутуюць. Які быў Фучык? Ці заўсёды гераізм аднолькавы? Што такое гераізм? Ці могуць яны быць гераінямі ў сваёй працы і якім чынам? Які характар у здрадніка? Што азначае здрада сёння?

Пытаннем няма канца, і старэйшыя таварышы адказваюць на іх, як умеюць, расказваюць розныя выпадкі з жыцця. Многія аб тым, як працавалі на фабрыкантаў, змагаліся супраць фашыстаў, многія расказваюць пра нешта больш вясялае. Прыводзяць ім прыклады — тысячы прыкладаў жыццёвых сітуацый. У кожнай можна паступіць або падла, або сумленна, або зробіш памылку, або станеш героем. І падрыхтавацца да такіх сітуацый — і не проста і не лёгка. А сэнс будзе толькі тады, калі загучыць у табе высокая нота: я працую для іншых, не для сябе! Невялікае шчасце павяжаць толькі аднаго сябе!

Так жыве адна брыгада і так жывуць людзі, якія яе акружаюць, так яны працуюць, так думаюць. У брыгадзе няма нейкіх асаблівых людзей. Гэта рабочыя дзяўчаты. Яны нарадзіліся ў канцы вайны, выраслі ў нашым свеце. Зусім натуральна, што яны прыйшлі да рашэння змагацца за званне брыгады сацыялістычнай працы. Яны працуюць, вядуць пошукі, імкнучыся да лепшага. Яны ідуць нязведанымі новымі шляхамі. Каб ім ішлося лепей, яны крочаць разам. І гэта вельмі добра. Брыгады — гэта зародак будучыні, мілай і прывабнай, гэта школы камунізма.

Вера РЭБАВА

Індрышка: У жыцці столькі цудоўных рэчаў! Ці ведаеце пра гэта вы, дарослыя?

(Дзіцячы сад імя 8 сакавіка ў г. Кладна)...

На карысць і радасць чалавеку

Напэўна, ні аб адной з чэшскіх мастацка не пісалі так часта і з такой цікавасцю ў нас і ва ўсім свеце, як аб Людвіцы Сморчкавай. Яе імя вось ужо трыццаць восем год звязана з імкненнямі замацаваць за чэшскім шклом яго сусветную славу, яго прыгожасць.

Яе асабістая праграма — «сціплае хараство чэшскага шкла павінна ўвайсці ў будні кожнага чалавека» — ажыццяўлялася ў ранейшыя часы з цяжкасцю. Ніхто ніколі не падумаў вызначыць стыпендыю маладой мастачцы, каб яна змагла прысвяціць сябе любімай справе. Яна зарабляла на хлеб урокамі ў гімназіі і на настаўніцкіх курсах, а свае мары аб мастацкай апрацоўцы шкла ўвасабляла толькі па начах, ды ў тыя дні, якія іншым адводзіліся для адпачынку і забаў...

З таго часу, калі простыя шліфаваны кубак з крышталю вывёў Людвіку Сморчкаву на сусветную арэну, без яе твораў не праходзіла ніводная міжнародная выстаўка — іх было каля пяцідзiesiąці, і ні адна выстаўка шкла ў нас на радзіме — а іх было сто дваццаць. І заўсёды творы Людвікі Сморчкавай здзіўлялі і здзіўляюць навізнай думкі, разнастайнасцю і багаццем форм.

Ленінградскі прафесар Барыс Аляксандравіч Смірноў, які аглядзеў выстаўку чэхаславацкага шкла ў Маскве, назваў Людвіку Сморчкаву ў сваім даследаванні аб чэшскім шкле мастацкай сусветнага маштабу, якая яшчэ ў часы эканамічнага крызісу 1929—1930 гг. апырэдзіла сваю эпоху на трыццаць год.

У 1927 годзе Людвіка Сморчкава звярнула ўвагу на мастацкую апрацоўку звычайнага шклянога посуду. Гэтая справа тады не толькі ў нас, але і ва ўсёй Еўропе была занябанай.

У прынцыпе Людвіка Сморчкава ўжо ў

тыя часы вырашыла праблему мастацкага густу ў афармленні шклянога посуду. У гэтым ёй дапамагала і вяло да поспехаў замілаванне да прыроды, у якой няма дыспрапорцый і безгустоўнасці. Людвіка Сморчкава стварыла незлічоную колькасць шкляных ваз, кубкаў — рознага посуду, які здзіўляе непаўторнасцю сваіх форм, свайго выгляду.

Яна назірала, як розныя віды посуду «паводзяць сябе» пры ўжыванні, як з іх ядуць або п'юць, якім чынам іх можна лёгка і добра памыць, пачысціць. Яна старалася, каб шкляны посуд формай і колерам адпавядаў характару той стравы або напітку, для якіх ён прызначаны. Лепей, чым каму-небудзь, ёй удалося спалучыць практычнасць і мэтазгоднасць прадмета з мастацкасцю яго формы. Яна стварыла даступныя, прыгожыя, практычныя і мастацкія прадметы шырокага ўжытку, зрабіла магчымым прамысловы серыйны выраб іх.

«Вечнае хараство чэшскага шкла заключаецца ў тым, што ўласцівасцямі шкла выражаюцца ўласцівасці чэшскага народа», — сказаў некалі прафесар Драганёўскі. З павягі да яго працы гэтыя словы выпісала на чэшскім крышталі мастачка, характар якой шмат у чым адпавядае характару матэрыялу, над якім яна з такой любоўю працуе, — перад вамі празрыстасць думкі і чысціня душы.

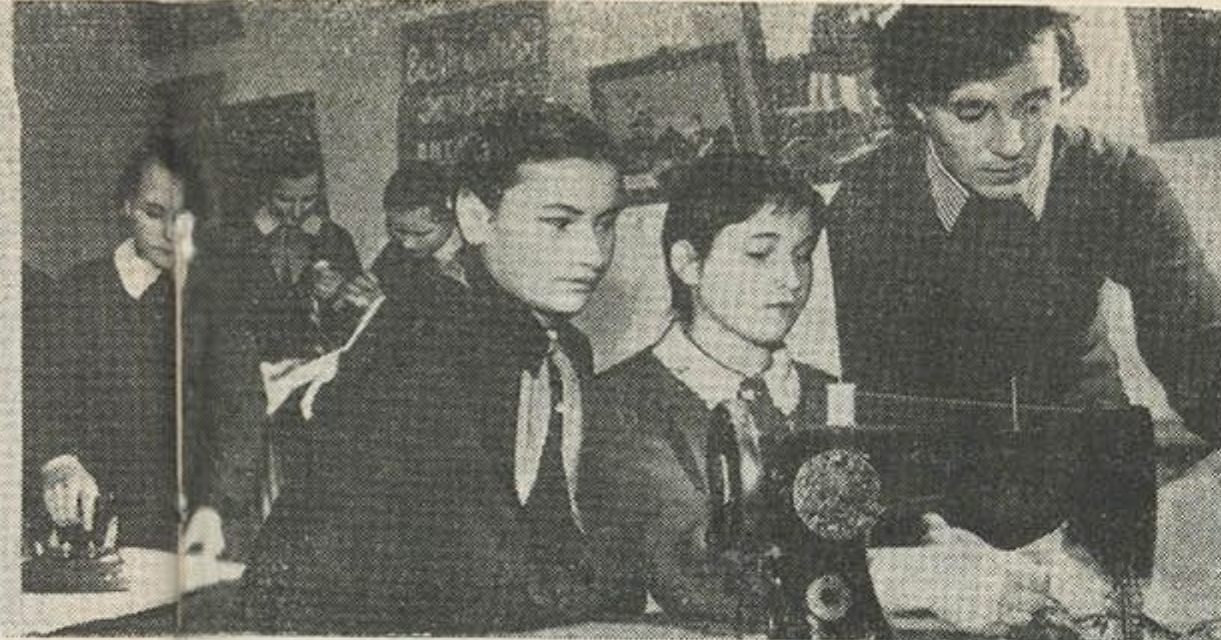
Людвіка Сморчкава сваёй працай убагаціла гісторыю чэшскага і сусветнага мастацтва, больш таго, яна ўзбагаціла нашу штодзённае жыццё прыгажосцю сваіх твораў, захапляючых выключным густам і высакароднасцю форм.

Й. ЯВУРКАВА

Пераклад з чэшскай мовы А. Мажэйкі.

Хораша цвіце школьны сад!
Фотаэцюд Н. Раманоўскага.

Мір і шчасце дзецім усяго свету

У ГЭТЫ знамянальны дзень, вяртаючыся дадому з работы, я пачула на двары нашага дома: «Гагарыну, ура!», «Ура! Ура! Ура!» — з захапленнем крычала ўсхваляваная дзетвара. Вялікае здзяйсненне савецкага чалавека маленькія грамадзяне нашай краіны ў адзін момант успрынялі ўсім сваім дзіцячым сэрцам.

Самыя смелыя мары чалавека заўсёды глыбока хвалявалі дзіцячыя душы. Дзяцей захапляла героіка, смелыя подзвігі, вялікія падзеі ў жыцці нашай краіны. У каго толькі яны не гулялі, каму з іх не хацелася быць Чапаевым, Шчорсам, легендарным Лазо, Паўкам Карчагіным, Шмідтам, Папаніным, Гастэлам і Чкалавым! А цяпер да іх любімых герояў далучыўся Юрый Гагарын.

— Космас узятый, ура! — неслася па ўсяму двару.

Невядома, можа сярод гэтых дзяцей былі і тыя, хто прасіў паслаць іх першымі ўдзельнікамі міжпланетных палётаў. І ўжо не хто-небудзь, а многія з іх, напэўна, будучыя пасажырамі касмічных караблёў... А пакуль яны застаюцца дзецьмі, і нельга не радавацца, глядзячы на іх вясёлыя гульні, у якіх адлюстроўваецца наша рэчаіснасць.

«Усё лепшае — дзецім» — такі закон жыцця нашай краіны. Ужо на трэці дзень пасля заваявання ўлады Савецкі ўрад утварыў Дзяржаўную камісію па асвете, а ў снежні 1917 года выдаў дэкрэт аб ахове мацярынства і дзяцінства. На працягу ўсёй сваёй гісторыі Савецкая дзяржава аберагае шчасце дзяцей, клопоціцца аб здароўі і выхаванні сваіх будучых грамадзян, будаўнікоў камуністычнага грамадства. Мы так прывыклі да таго, што нашы дзеці акружаны ўсеагульнай любоўю. Клопаты аб маленькіх грамадзянах пачынаюцца яшчэ задоўга да іх нараджэння.

Спецыяльныя законы ахоўваюць працу жанчыны на вытворчасці, аберагаюць яе ў той адказны перыяд, калі яна рыхтуецца да мацярынства. Аплачваемы водпуск на цяжарнасці і родах, шырокая сетка радзільных дамоў і жаночых кансультацый, бясплатная кваліфікаваная медыцынская дапамога пры родах, належны догляд маці і нованароджанага. Амаль 100 працэнтаў жанчын у гарадах і 96 працэнтаў — у сельскіх мясцовасцях раджаюць з дапамогай медыцынскага персаналу.

Знаходзячыся за граніцай, мы назіралі, што нараджэнне дзіцяці ў шпіталі каштуе вялікія грошы. У ЗША, напрыклад, прабыванне парадзікі ў бальніцы на працягу чатырох дзён абыходзіцца ў 500 долараў.

Савецкая дзяржава аказвае вялікую дапамогу мнагadzетным маці. Звыш 5 мільёнаў дзяцей у нашай краіне наведваюць дзіцячыя сады і яслі, калі 3 мільёнаў дзяцей штогод знаходзіцца пад назіраннем вопытных выхавальцаў і медыцынскіх работнікаў на летніх дзіцячых пляцоўках і ў сезонных яслях.

Савецкая школа дала мільёнам людзей сістэматычныя глыбокія веды асноў навук. Яна забяспечыла нашу народную гаспадарку кваліфікаванымі кадрамі рабочых, тэхнікаў, інжынераў. У нашай краіне штогод выпускаецца значна больш інжынераў, чым у такой краіне, як Злучаныя Штаты Амерыкі.

Шырокае прызнанне паспелі ўжо атрымаць школы-

інтэрнаты. Мы ведаем, што з кожным годам іх будзе ўсё больш і больш.

Нашы дзеці маюць магчымасць развіваць свае мастацкія здольнасці, займацца рознымі відамі творчасці. Тры тысячы палацаў і дамоў піянераў, сотні станцый юных тэхнікаў, юных натуралістаў, дзіцячых экскурсійна-турысцкіх станцый, звыш 5000 дзіцячых бібліятэк, стадыёнаў, паркаў, 35 дзіцячых чыгунак дала наша краіна дзецім. Для асабліва таленавітых адкрыты спецыяльныя школы — музычныя, харэаграфічныя, мастацкія. Звыш 200 дзіцячых тэатраў і прафесійных тэатраў лялек паказваюць свае спектаклі малым.

Французскі хлопчык Мішэль Ламі з горада Банжолі пытае: «...Гавораць, што рускія дзеці больш шчаслівыя, чым мы, і што дарослыя там ярымаюць іх усур'ез. Мне казалі, што ў іх ёсць поезд у поўным іх распараджэнні і што яго водзяць самі дзеці. Ці праўда гэта?»

Так, гэта праўда, могуць адказаць Мішэлю юныя мінчане (ды і дзеці многіх іншых гарадоў). У нас сапраўды ёсць дзіцячая чыгунка, дзе поўнымі гаспадарамі з'яўляюцца школьнікі. Самі яны водзяць паравоз, самі прадаюць білеты, самі пераводзяць стрэлкі. Шмат цікавага маглі б расказаць беларускія дзеці і пра свае палацы піянераў і чаропісаў. Літаратура, друк дапамагаюць нашым дзецім пранікнуць у таямніцы прыроды, вырабці сумленныя і працавітыя, заклікаюць быць смелымі, мужнымі, сапраўднымі патрыётамі нашай Радзімы.

Усёй краіне добра вядомы подзвігі юных герояў Паўліка Марозава, Казея Марата і многіх, многіх іншых.

Савецкая дзяржава штодзённа клопоціцца аб сваіх маленькіх грамадзянах, дае і аб іх здароўі. Мільёны дзяцей штогод набіраюцца сіл і гарту ў піянерскіх лагерах, дачах, лясных школах. Яны наладжваюць захапляючыя піянерскія паходы на роднай краіне, займаюцца спортам.

Па рашэнню Міжнароднай федэрацыі жанчын 1 чэрвеня праводзіцца Міжнародны дзень абароны дзяцей. Многія краіны на працягу раду год шырока адзначаюць гэты дзень, бо жыццё і шчасце дзяцей, іх будучыня горава хваляюць народы ўсяго свету.

Пагоня імперыялістаў за прыбыткамі цяжка адбіваецца на становішчы працоўных. Там увесь час растуць падаткі, пануе беспрацоўе, расце няўпэўненасць працоўных у сваім заўтрашнім дні. Паводле афіцыйных даных Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, 700 мільёнаў чалавек, г. зн. амаль чвэрць чалавецтва пакутуе ад голаду, прычым не толькі ў адсталых і залежных краінах, але нават у так званых «перадавых» капіталістычных дзяржавах, якія выхваляюцца сваім высокім узроўнем жыцця. Гэта не можа не адбіцца на становішчы дзяцей у першую чаргу.

На здымках (злева направа):

1. Добрай раніцы!

Фотаэцюд Г. Дабышука.

2. — Як жывяце, рыбкі? — з цікаўнасцю пытаюцца малыя выхаванцы Гродзенскага дзіцячага сада ў сваіх гадаванцаў. 3. У Матольскім дзіцячым доме Іванаўскага раёна адзін раз у квартал праводзіцца дзень Імянін. У вольны ад заняткаў час дзеці пішываюць у падарунак імянінцам дыванчкі, сурвэткі, хустачкі, шыюць кофточкі, сукенкі. Восі і зараз выхавальца Валянціна Іосіфаўна Баранава (справа) дапамагае Валі Шахнюк і Любе Мацкевіч шыць кофточкі для сваіх сябровак.

Фота В. Адарыча і В. Германа.

Прэзідэнт Злучаных Штатаў Амерыкі перад уступленнем на гэты пост, крытыкуючы ўрад Эйзенхаўэра, заяўляў, што 17 мільёнаў амерыканцаў кожны вечар кладуцца спаць галоднымі. 15 мільёнаў сем'яў у ЗША жывуць у дамах, якія прыйшлі ў непрагоднасць. Не цяжка зразумець якое становішча 6 мільёнаў беспрацоўных амерыканцаў і 2 мільёнаў часткова беспрацоўных сёння. Паўтара мільёна бяднейшага насельніцтва Лондана адчувае вострую патрэбу ў жыллі. 219 тысяч італьянскіх сем'яў жывуць у пяхорах, трушчобах, падваротнях. Цяжкае матэрыяльнае становішча працоўных Турцыі прыводзіць часам да жалівых выпадкаў, калі маці вымушаны забіваць дзяцей, не маючы сродкаў, каб пракарміць іх.

Мільёны дзяцей капіталістычных і каланіяльных краін пазбаўлены адукацыі. Згодна з афіцыйнымі данымі, толькі 5 дзяцей з 10 забяспечаны школамі.

Уся сістэма выхавання і адукацыі ў капіталістычных краінах падначалена задачы выхавання людзей з буржуазнай мараллю, гатовых служыць інтарэсам гаспадароў. Выхаванню разбэшчанай маралі служаць там усе сродкі прапаганды — радыё, кіно, друк і тэлебачанне.

Абарона дзяцей, барацьба за іх шчасце цесна звязаны з барацьбой за мір.

Мы хочам жыць у міры з усімі народамі. Мы хочам быць спакойнымі за падрастаючую змену. Маці ўсіх краін, усіх кантынентаў свету жадаюць шчасця і міру сваім дзецім. Але міру нельга чакаць склаўшы рукі. За мір трэба змагацца.

Мы, савецкія жанчыны, бясконца ганарымся, што ўперадзе барацьбытоў за мір, як заўсёды, ідзе наша сацыялістычная Радзіма.

Першае чэрвеня — Міжнародны дзень абароны дзяцей. Ен з'явіцца днём мабілізацыі новых сіл на барацьбу за светлыя ідэалы чалавецтва. Прыхільнікі міру ўсіх краін, змагайцеся за мір, за шчасце дзяцей.

Аляксандра УС

На Мінскай дзіцячай чыгуначцы.

Старонкі ненапісанай кнігі

Алена ВАСІЛЕВІЧ

Н а р ы с

У ПЕРШЫНЮ ў жыцці трымаю я ў руках такое пасведчанне: на белым паркалёвым шматку друкарскімі літарамі надрукавана:

«ЦК ЛКСМБ.

№ 33

Тав. Сукач Т. П. накіроўваецца ў Брэсцкую вобласць на выкананне спецзадання».

Дзіўны шматок гэты зляжаўся на зломах і парудзеў ад часу. Парудзеў, але захаваўся і, нібы гарачы вугалёк, і сёння грэе руку і сэрца. І абуджае бясконцыя, бясконцыя ўспаміны... Як табе выдавалі гэта пасведчанне ў Маскве, як загадвалі табе хутчэй памёрці, чым аддаць яго ў варожыя рукі, як жадалі поспеху і перамогі ў барацьбе... Пасведчанне партызана. Яго трэба было зашыць у складку ці нейкі рубец адзежыны так, каб нават і тады, калі ты пападзешся ў рукі ворага і гэтыя рукі пачнуць цябе абшукваць і дапытваць, каб нават і тады яны не знайшлі гэты тоненькі паркалёвы шматочак... І вось пераляцеў ён тады цераз фронт, прыямліўся на партызанскім аэрадроме, трапіў у надзейныя рукі і пайшоў далей партызаніць...

Але гэта быў ужо 43-ці год. Гэта было тады, калі вораг ужо, як паранены звер, толькі кідаўся і падаў, толькі падаў і кідаўся, цягнучы акрываўленае цела назад у сваё лагава.

...А «таварыш Сукач Т. П.», якая накіроўвалася з Масквы «на выкананне спецзадання», была беларускай партызанкай родам з Піншчыны. Тоненькая дзяўчынка з вялікімі шэрымі вачыма і такімі тоўстымі чорнымі косамі, што ў іх пры выпадку можна было закруціць магнітную міну... А потым з гэтай мінай у валасах яна пераходзіла паліцэйскі пост, або імчалася на нямецкай машыне ў кампаніі шыкоўных паноў-афіцэраў... А яны любілі, калі прыгожая руская дзяўчына са смехам, ад якога нават у самага спраўнага служакі зазвініць раптам усё вымуштраванае фюрэрам нутро, сядзе побач. Рагоча і жартуе з панамі-афіцэрамі вясёлая «паненка» — нават «бобікі» гатовы ў струнку цягнуцца тады перад ёю каля сваіх сабачых будак... А не ведаюць таго вылюдкі, што цягнуцца можа перад сваёй халуйскай ці сваіх гаспадароў смерцю.

Праўда, нямала каштавала гэтая «вясёласць» і жарты са смерцю і тым «вясёлым» дзяўчатам. Не раз здаралася, што чорная дзявочая каса за адзін дзень рабілася сівой... У васемнаццаць—дзесятнаццаць гадоў.

І Таня Сукач на вайну пайшла семнаццацігадовай. Дваццатага чэрвеня быў дзень яе нараджэння, а 22-га пачалася вайна.

— Дома заставацца табе, дзяўчына, нельга. Ідзі з нашым войскам...

Так сказаў Тані ў першыя дні вайны дзядзька Сямён.

І Таня пайшла. Бо сапраўды ў Дзяніскавічах — вёсцы, дзе яна нарадзілася, у гэты трывожны час у яе было нямала ворагаў... Сукачова дзеўка пасля таго, як прыйшлі ў трыццаць дзевятым годзе чырвоныя таварышы, першая паехала вучыцца ў школу ў Лунінец. Адна дзяўчына — з усяе вёскі! І гэта злавала мясцовых багаццяў: бач, мужычка, паняй захацела стаць! Таня першая запісалася ў камсамол... І сёння ў пухлым сямейным альбоме захоўваецца пажоўклы фотаздымак: невялікая групка сельскай моладзі — чалавек пяць-шэсць — у лапцях, з супрацьгазамі за плячыма, на ганку сельскага клуба. Гэта першыя дзяніскавіцкія камсамольцы і сярод іх адна дзяўчына — Таня Сукач.

А потым яны ж, камсамольцы, прымалі ўдзел у раскулачванні, першымі былі на калектывізацыі. Яны, у тым ліку і Таня, у першы ж дзень вайны выступалі з гарачымі прамовамі і заклікалі як належыць сустрэць ворага, калі ён толькі сунецца ў іх Дзяніскавічы...

— Пачакай, пачакай! Няхай, адно, прыйдуць толькі немцы, тады табе ўсё прыпомніцца, усе твае справы, актывістка... — гадзюкай сыкаў дзе-небудзь з цёмнага кутка ці з-за чужой спіны той, то другі, незадаволены «саветамі» і «таварышамі»...

— Ідзі, дачушка, — заплакала маці, — дзядзька Сенька праўду кажа. Тут цябе гэтыя ваўкі ўсё роўна жывой не пакінуць...

— Ідзі, дачка, — выцер скупую слязу і бацька.

І Таня пайшла на вайну.

...Мы сядзім гадзіну, другую, трэцюю... Мы сустракаемся на другі дзень. І Тацяна Паўлаўна—цяпер Плавінская—

Тацяна Паўлаўна ў партызанскім атрадзе.

Тацяна Паўлаўна Плавінская з сынам Сашам.

даўно ўжо сама жонка і маці — перагортвае, трывожыць у памяці старонку за старонкай той далёкай мужнай кнігі яе жыцця, складзенай вайной...

Перагортвае і ўспамінае, як упершыню пасадзіла яе на франтавую машыну доктар Рогава. (У ваенкамаце Тані адмовілі: «Нам трэба людзі на вайну. А ты што ўмееш, дзяўчынка?»).

Успамінае, як ратавала яна першага ў сваім жыцці параненага. Пакуль наклала няўмелымі рукамі шыну — салдат сканаў. І дагэтуль памятаецца яго позірк, поўны просьбы і бязмоўнага жаху перад смерцю...

Як вяртаючыся з задання, ледзь не ўтапілася ў рэчцы і потым, непрытомная, ляжала ў нейкім пакінутым партызанскім лясным будане разам з тыфозным незнаёмым дзядзькам... Калі апытомнела, не памятае. Мо' на другі, мо' на трэці дзень... Потым паўзла на стук тапара ў пошуках жывога чалавека, у пошуках хоць якой ежы, каб не памёрці з тым дзядзькам з голаду. І дапаўзла, на сваіх напала.

Як з Палінай Рогавай хадзіла на заданні. Ах, Палінка, Палінка, гарачая галава, бязмернай адвагі сэрца! Як умела ты круціць галовы паліцаям і немцам! Як умела ты позіркам і жартам збіць часам з глузду самаўпэўненыя мазгі — тады нават, калі ўсяму ўжо, здавалася, канец.

Памятаеш, як падвозілі нас на машыне нямецкія афіцэры, калі мы неслі падпольнай Жлобінскай арганізацыі магнітныя міны... Як з памочнікам машыніста станцыі Жлобін-Таварная праносілі іх на станцыю... Адна з нас ішла за жонку памочніка машыніста, другая за «швэстэр»...

Добры «спектакль» адбыўся тады на станцыі! Скапленне нямецкіх саставаў — з танкамі, з гарматамі, з гаручым — было вельмі дарэчы для тых нашых, усяго толькі дзвюх магнітных мін...

Дзе цяпер той хлопец, памочнік машыніста, што праводзіў нас на станцыю? Ці жывы ён? Так ніколі больш і не страўся нам гэты чалавек.

Колькі такіх людзей страчалася на дарогах вайны, бязыменных, непрыкметных, бязмоўных!

Яшчэ перагорнута адна старонка — і ўспамінаецца другая таварышка—медыстра Зіна... Успамінаецца як варочаліся яны ўдваіх — Таня і Зіна — з блакіраванага немцамі партызанскага атрада камандзіра Кнігі.

Гэтую дарогу нельга забыць да смерці. Яны гарэлі і задыхаліся ад дыму ў нейкім падвале. Усіх — цэлы натоўп вяско-вых людзей, — хто хаваўся ў гэтым падвале, немцы вывелі і расстралялі тут жа на двары. Таня і Зіна схаваліся ў далёкім закутку і ўцалелі цудам... Потым іх немцы злавалі і разам з чатырма незнаёмымі мужчынамі, якіх немцы везлі на машыне, прымусілі капаць яму і закопваць тых, што ляжалі прашытыя кулямі, на гэтым страшным двары... Потым немцы расстралялі і гэтых чатырох мужчын — і яму капалі ім ужо Таня з Зінай... Калі былі закапаны і гэтыя — цяпер ужо поруч паставілі іх дваіх... Цяпер ужо дулы аўтаматаў проста ў твар глядзелі ім — Тані і Зіне... Аўтаматы выпусцілі ўсяго па адной толькі чарзе, выпусцілі «жартам» (каб «папалохаць» толькі!) — над іх галовамі...

І калі «жарты» скончыліся, калі машына з немцамі знікла з вачэй — яны ўсталі і пайшлі далей.

Старонка за старонкай. Старонка за старонкай... І нібы на негатыве, ажываюць і праясняюцца ўсё новыя імёны. Уласна кажучы, імёны, магчыма, і забыліся. Не забываюцца на ўсё жыццё, запісаныя крывёю сэрца ў памяці, справы людзей. Успамінаюцца тыя, хто даваў партызану прытулак, рызыкуючы ўласным жыццём і жыццём сваіх дзяцей. Хто карміў хлебам і ў непраглядную ноч і цемру вёў партызана на сцежку, якая ішла да адной вялікай усенароднай дарогі — да перамогі над ворагам.

У сяле Верхняя Алба на плоце адной непрыкметнай хаты заўсёды вісела на

калу вядро або звычайны рабацяга гліняны гаршчок, аплецены дротам. Віселі і віселі. Але ж не! — Партызаны злучэння імя Кірава ведалі: вісіць гаршчок, значыць, у Маруські Цыгановай — салдаткі — штось не так. «Не прымае аэрадром»... — жартавалі між сабою. Затое калі на калу гайдалася вядро — то тут ужо смела можна было разлічваць і на міску заскваранай здорам капусты, і на гарачы чарэн, і на сухія, такія мілыя і прыемныя партызанскай назе ануцы...

Старонкі свайго партызанскага жыцця Тацяна Паўлаўна перагортвае не па парадку. Хіба ўсё ўспомніш, хіба ўсё перагаворыш... Сёе-тое захаваў кароткі дзённік тых часоў: маленькая запісная кніжачка ў шэрым пераплёце...

«Дарагі мой бацька, гляджу на тваю картачку і быццам гутару з табой. У цяжкія мінуты гэта маленькая картачка як быццам дае мне параду і мне робіцца лягчэй».

Гэта радкі з першай староначкі дзённіка, прысвечаныя пажылому чалавеку з барадой — бацьку.

«Далёкі і цяжкі быў паход на Чарнігаўскую дарогу... Па два-тры дні даводзілася нам нічога ні піць, ні есці. І ўсё ж радасна было тады, калі варожыя эшалоны з тэхнікай, гаручым і жывой сілай ляцелі пад адхон ад нашай рукі»...

«24. V. 44. Нагружаныя цяжкімі рэчывымі мяшкамі адпраўляемся за лінію фронту... Нарываемся на нямецкі дзот. Немцы кідаюць ракеты. Палова калоны адарвалася. Другая ідзе пасляхода далей. Усю ноч ідзем па балоту па пояс у вадзе, а як толькі ўзаўсёда ракета, лажымся ў вадку»...

«30. V. 44. Мучыць кашаль, загрызаюць да смерці камары, без літасці пячэ сонца... Зусім непадалёку прайшлі немцы з сабакамі. Нас не заўважылі... Вечарам на дамоўленым месцы буханка

хлеба і бутэля малака. Пад'ямо і пайду пільнаваць: павінны ж нашы вярнуцца па нас»...

«10. VI. 44. Раніцай была ў нас вялікая радасць. Стрэлі сваіх, а ноччу былі ўжо ў сваім атрадзе».

А вось яшчэ адна староначка, вырваная з кніжачкі, без даты:

«Дарагія мае родныя, я знаходжуся ў вельмі і вельмі цяжкіх умовах і на жыццё не спадзяюся. А як мне хацелася б убачыцца з вамі, паглядзець на вас, пагутарыць з вамі»...

Адправіць гэтыя радкі не было каму, не было куды... Па зямлі беларускай, распластаўшы чорныя крылі, насілася вайна, і пісьмы не хадзілі.

Затое пасля вызвалення ад немцаў у далёкае палескае сяло Дзяніскавічы на імя Паўла Сукача прыйшло пісьмо ад самога генерал-маёра Кожара.

«Паважаны Павел Васільевіч!

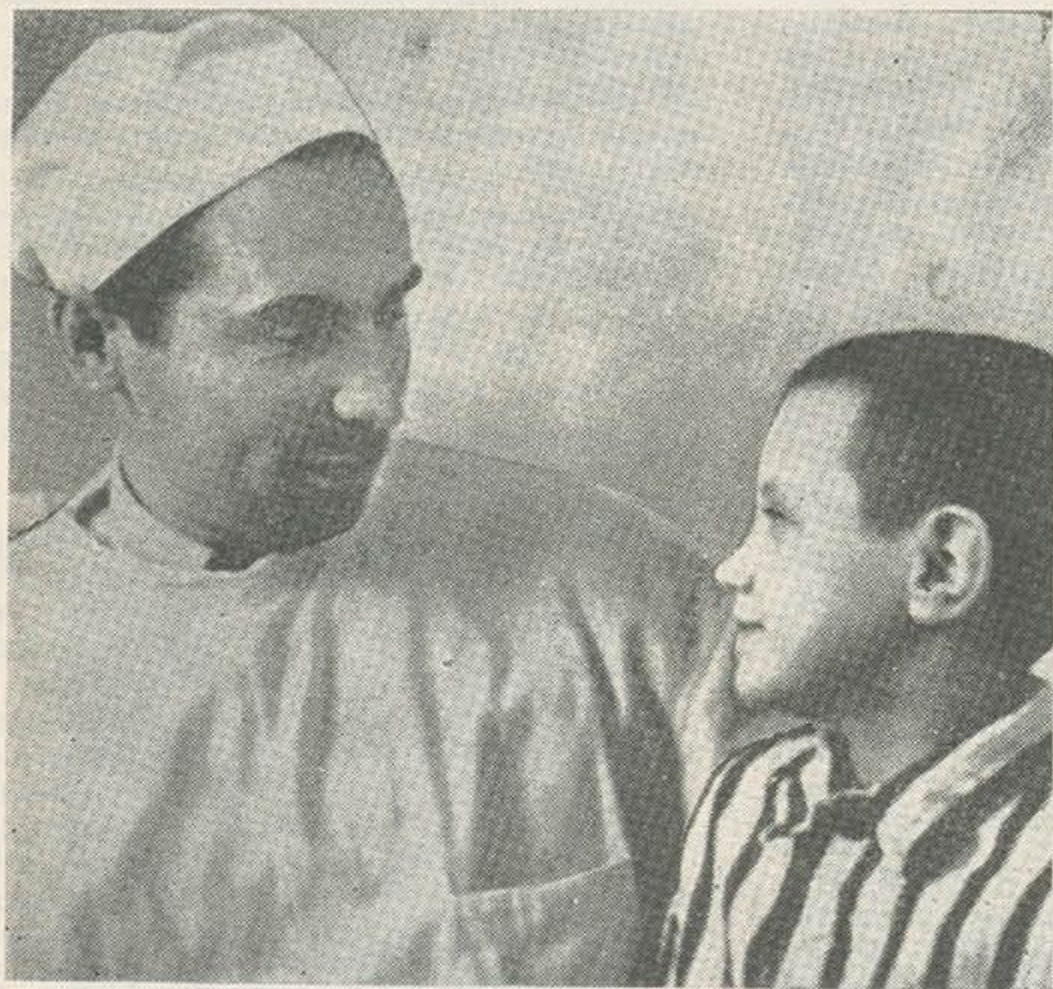
Вельмі рады, што Вы і дачка Ваша Таня жывыя і здаровыя. Пра Таню можна многа пісаць, але справа гэта не мая — пісьменнікаў. Пройдзе нейкі час, калі гітлераўскія нягоднікі будуць знішчаны, тады і пра Таню будуць пісаць як пра аднаго з лепшых людзей нашай Радзімы. За смеласць і адвагу ў баі, сціпласць і прастату ў абходзінах з таварышамі Таню ў атрадзе ўсе паважалі. Высока паважаюць яе і цяпер.

Прыміце мае пажаданні Вам і ёй усяго найлепшага ў жыцці і працы. І. Кожар».

...І той час прыйшоў. Пра партызанку Таню Сукач пісалі ў газетах журналісты. Пісаў пра яе яшчэ і сам былы камандзір партызанскага злучэння Герой Савецкага Саюза генерал-маёр Кожар.

Не напісана пра партызанку Таню яшчэ кніга.

Але яна, кніга гэтая, будзе напісана абавязкова...

Вы, напэўна, памятаеце ўсхваляванае пісьмо настаўніцы Аляксандравай «Вася будзе жыць». У ім расказвалася, як васьмігадовы Вася Новік з калгаса «Бальшавік» Навагрудскага раёна моцна абгарэў і ляжаў дома ў цяжкім стане. Пры ўдзе рэдакцыі хлопчыка на верталёце даставілі ў Мінск. Вось ён — жывы і здаровы. А побач з ім, знаёмецца, калі ласка, доктар Васіль Данілавіч Лапіцкі, які выратаваў яму жыццё.

Вася дома

З чым можна параўнаць маю радасць, дзе знайсці словы, каб аддзякаваць урачам, якія вярнулі жыццё майму сыну.

Шмат слёз праліла я над Васем. Аднойчы ўвосень ён пасвіў кароў, расклаў вогнішча, каб пагрэцца, павярнуўся спінкай да агню і не бачыў, калі полымя ахапіла яго штонікі. А калі заўважыў, разгубіўся, пабег. Вецер раздзьмуў полымя, і агонь апёк ногі Васі ад ягадзіц да пят. Знайшлі яго без прытомнасці.

Ляжаў Вася ў Навагрудскай раённай бальніцы, ляжаў дома. У Мінск яго даставілі на верталёце ў вельмі цяжкім стане.

Дзякуючы намаганням урачоў 1-й клінічнай бальніцы і перш за ўсё доктара Васіля Данілавіча Лапіцкага Вася выжыў, паправіўся, прыехаў дадому.

Часам з жахам думаю, што было б з Васем, калі б здарылася такая бяда не ў Савецкай краіне? Наша сям'я жыве ў Навагрудскім раёне. Мы добра ведаем, якім дарагім было лячэнне ў панскай Польшчы. Добра ведаем, што не прыслалі б бясплатна верталёт па хворае дзіця простага селяніна.

Прашу рэдакцыю часопіса «Работніца і сялянка» ад майго імя перадаць міністру аховы здароўя БССР тав. Інсараву, што я шлю мацярынскую ўдзячнасць урачу Лапіцкаму за выратаванне жыцця майго сына.

Таксама я шчыра ўдзячна ўсім урачам, медыцынскім сёстрам і няням аддзялення, дзе ляжаў мой Вася.

Соф'я НОВІК,

калгасніца сельгасарцелі «Бальшавік».

Маці-партизанкам...

БЕЛАРУСКІЯ пісьменнікі напісалі нямала раманаў і апавесцей аб Вялікай Айчыннай вайне. Многія з вас читалі і добра памятаюць раман «Векапомныя дні» М. Лынькова, «Глыбокую плынь» І. Шамякіна, «Мінскі напрамак» І. Мележа. Гэтыя творы расказваюць аб партызанскай барацьбе, аб мужнасці і гераізме воінаў Савецкай Арміі. Але да гэтага часу мала было сказана ў мастацкай літаратуры аб тым, як жыло насельніцтва нашых гарадоў, мястэчак, вёсак, тыя, хто заставаўся за лініяй фронту.

Нядаўна ў Мінску выйшла з друку кніга маладога празаіка Алеся Адамовіча «Вайна пад стрэхамі» (на рускай мове). У ёй паказваецца іменна гэты бок жыцця: як вайна ўваходзіла ў кожны дом, пад кожную страху, як яна выпрабавала людскія душы.

Шчыра і праўдзіва, як аб сапраўды перажытым і бачаным расказвае аўтар аб жыцці простага савецкага сям'і ва ўмовах акупацыі, аб стойкасці і душэўнай велічы жанчыны-маці, якая ў гэты небяспечны час становіцца галавою вялікай сям'і і добрым памочнікам партызан.

Свой раман аўтар і прысвячае маці-партизанкам. Ганна Міхайлаўна — у ім на першым плане. Гэта — адзін з лепшых жаночых вобразаў у нашай пасляваеннай літаратуры, бяспрэчная ўдача маладога аўтара.

З любоўю і захапленнем раскрывае аўтар духоўнае багацце гэтай сціплай і ў той жа час гераічнай жанчыны, чалавечую і жаночую прывабнасць, душэўную тонкасць, уменне бачыць і разумець людзей.

З першых месяцаў вайны Ганна Міхайлаўна становіцца сувязной. Аптэка, дзе яна працуе, — гэта сапраўднае вырастанне для савецкіх ваеннапалонных: тут яны атрымліваюць неабходную медыцынскую дапамогу, а таксама хлеб, сала — усё тое, што прыносяць жыхары пасёлка і суседніх вёсак, каб выпратаваць ад галоднай смерці сваіх людзей. Паступова маці ўцягвае ў гэтую работу ўсіх членаў свайго сям'і, дзяцей, ідзе на вялікую рызыку, робячы на вачах акупантаў і здраднікаў важную патрыятычную справу.

Пранікіненне і тонкае малюе пісьменнік душэўны стан свайго гераіні, унутраны свет яе. Бываюць моманты, калі цяжар жыцця здаецца ёй непасільным, і тады смутак прыходзіць да яе.

Часам ёй патрэбна ісці на хітрыкі, каб «авесці» паліцаяў і бургамістра, іграць ролю «дамавітай наседкі», якая толькі і думае што аб свайго сям'і, перажываць вельмі напружаныя хвіліны, чакаючы сына, пасланага ў небяспечную дарогу. І ўсюды мы бачым праўду псіхалогіі, праўду перажыванняў. Вобразам «доктаркі» Гэчны Міхайлаўны пісьменнік сцвердзіў думку аб тым, што партызанскі рух быў сапраўды глыбінны, усенародны.

Расказ ў рамане вядзецца ад імя чатырнаццацігадовага хлопчыка Толі, сына аптэкаркі Ганны Міхайлаў-

ны Корзун, галоўнай гераіні рамана. Вачыма ўражлівага і назіральнага хлопчыка ўспрымаюцца падзеі вайны, людзі, адносіны ў сям'і. Паказаны духоўны рост самога расказчыка, станаўленне характару падлетка ў выключных, ваенных, умовах. Чытаючы твор, мы бачым, як з бязвоблачнага дзяцінства хлопец уступае ў складаны свет чалавечых адносін, жорсткай барацьбы, як мацнеюць у ім грамадзянскія патрыятычныя пачуцці.

Падзеі ў рамане «Вайна пад стрэхамі» разгортваюцца на вузкай плошчы. У цэнтры ўвагі рабочы пасёлак Лясная Сяліба, што на Случчыне, дом Корзунаў, аптэка. Усе дзеючыя асобы групуюцца вакол Ганны Міхайлаўны і так ці інакш сустракаюцца ў яе доме. А праз гэты куток, праз адну сям'ю і яе бліжэйшых суседзяў аўтар мае на мэце паказаць тое характэр-

ІМЁНАЎ ТЫХ НЕ ЗАБЫВАЙ!

І зноў вясною,
Як заўжды,
У квецень май
Адзеў сады,
І жаўруковы
Песні з высі
На досвітку
І днём ліліся —
Яны з нябеснай
Сіняй далі
Дні веснавыя
Прывіталі...
Імёнаў тых не
забывай,
Хто здабываў
Нам гэты
май.

Мікола КАЦЮШЫН

нае, што адбывалася на тэрыторыі ўсёй часова акупіраванай Беларусі.

У пасёлку нямала сям'яў, звязаных з партызанамі. Яны жывуць і дзейнічаюць пад пільным наглядом акупантаў і здраднікаў: бургамістра Хвайніцкага, паліцая Пугавіцына. Гэта — адкрытыя ворагі, а ёсць і такія, што даносяць употай, сочаць, дакладваюць у паліцыю, гавораць адно, а робяць і думаюць зусім другое. Паслядоўна і пераканаўча аўтар паказвае ўнутраны стан скрытага здрадніка, у мінулым выкладчыка гісторыі, фразёра, дробнага, маладушнага чалавека Казіка Жыгонька, які стаў даносчыкам і фашысцкім прыслужачом, спадзяючыся ў той жа час застацца ў вачах людзей чысценькім, ні ў чым не вінаватым.

Сярод станоўчых герояў запамінаецца вобраз студэнта, разумнага, моцнай душы чалавека Віктара Суровы з выгляду, з моцным характарам і загартаванымі нервамі, ён, па загаду партызанскага штаба, ідзе ў паліцай, выконвае цяжкія і адказныя даручэнні і гіне як герой. ратуючы падпольшчыка. У вусны Віктара, як чалавека думкі, развітага інтэлекту, аўтар укладвае вельмі важныя для ўсёй кнігі сцвярджэнні.

«...па-мойму, самае цяжкае ў цяперашняй вайне — вось гэта: маці і дзеці... нават салдату на фронце лягчэй, чым ім. Як бы было таму салдату, калі б яму ў акупіраваным і дзяцей яго!.. А колькі хат у нямецкім тыле — такія ж страшныя акупіраваныя! Ідзі гуманізму, вялікай любові да сапраўднага савецкага чалавека, да прыгожага і высокага ў ім пранізваюць гэты твор. Аўтар горача абараняе тое, што хацелі растаптаць і знішчыць фашысты: чалавечнасць, высокую жыццёвыя ідэалы, веру ў людзей, у іх справядлівасць і сумленнасць.

Кніга «Вайна пад стрэхамі» напісана ў стрыманай манеры. Мы тут не знайдзем гучных фраз, доўгіх публіцыстычных адступленняў. Прастата, натуральнасць, логіка развіцця характараў, трапныя бытавыя і псіхалагічныя дэталі, умела пабудаваныя дыялогі — характэрныя адзнакі стылю гэтай цікавай, праўдзівай кнігі, якая духоўна ўзбагаціць чытача і многа скажа яго сэрцу і розуму.

Марына БАРСТОК

ПРЫЗ У НАДЗЕЙНЫХ РУКАХ

Кожны год праводзіцца жаночае шахматнае першынство Беларусі, і кожны год наша новая чэмпіёнка намнога маладзей папярэдняй. Раней першыя месцы займалі спартыўкавыя шахматысткі з вялікім стажам спартыўных выступленняў, такія, як Невідомская, Някрасава, Лычкоўская. Цяпер перамагае моладзь. Чэмпіёнкай БССР стала дваццацідвухгадовая студэнтка політэхнічнага інстытута Галіна Арчакова. Яна паказала выдатны вынік — 13 ачкоў з 15 магчымых.

Напомянім, што летась Галіна падзяліла I і II месцы са старэйшай удзельніцай турніру Г. Невідомскай і перамагла яе ў дадатковым матчы. У гэтым годзе Галіна «аднаасобна» лідзіравала на працягу амаль усяго турніру і, апрача пачэўкі на паўфінал Усесаюзнага першынства па шахматах, атрымала каштоўныя памятны прыз, устаноўлены часопісам «Работніца і сялянка».

Другі прыз трапіў у рукі не менш надзейнай. Юная Тамара Галавей, чэмпіёнка БССР сярод дзяўчат, набраўшы 12½ ачкоў, заняла другое месца і атрымала другі прыз.

Абедзве маладыя шахматысткі ўключаны ў склад зборнай каманды Беларусі і будучы удзельніца ў камандным першынстве СССР.

К. ЗВАРЫКІНА,
галоўны суддзя турніру,
міжнародны майстар.

Галіна АРЧАКОВА.

Добры дзень, каханне маё...

Іван КІРЭЙЧЫК

Малюнкi Ю. Пучынскага

А п а в я д а н н е

ДОБРЫ дзень, юнацтва маё, каханне маё!

Як доўга мы з табой не бачыліся! Ты працягваеш сваю маленькую руку, і яна хаваецца ў маёй шырокай далоні. І я, мусіць, даўжэй, чым трэба, затрымліваю яе, бо ты пачынаеш варушыць кароценькімі пальцамі, але я гэтага не хачу заўважаць; мне прыемна і мне здаецца, што ў маю руку трапіла птушка, і там б'ецца яе разгубленае, напалоханае сэрца.

Ты — першае маё каханне, значыць у табе часцінка майго юнацтва. І за гэтыя некалькі хвілін, пакуль мы стаім, прыемна ўражаныя нечаканай сустрэчай, яно прыпомнілася да драбніц. І балючая крыўда варухнулася ў сэрцы. Але толькі на момант; я гляджу ў твае прыгожыя шэрыя вочы; я гляджу на цябе, маленькую, ледзь не ўдвай ніжэй за мяне ростам, і дзіў даюся: якая сіла закладзена ў табе, Ольга!

...Мы вучыліся ў адным класе.

У дзевятым я сядзеў на апошняй парце. Зрэшты, не толькі ў дзевятым; гэтае зручнае месца даўно вылучала мяне, асабліва па матэматыцы. Надзейна і спрытна дапамагаў мне сусед па парце, такі ж «матэматык», Юрась Перапечка. Гэты цыбаты, двухметровы жардзіна, калі выцягваў сваю гусіную шыю, дык на трэці, а то і на чацвёртай парце ніводная лічба не магла схвацца ад яго — і тады ў нашых сшытках паяўляліся правільныя рашэнні... Настаўнік нас хваліў, але калі прапаноўваў перадаць усім класам растлумачыць рашэнне задачы, мы, быццам у рот вады набраўшы, маўчалі, чырванелі, пакуль не атрымлівалі па калу... Такую няўдачу мы пераносілі не вельмі хваравіта, бо выначыцца ў матэматыцы ніводзін з нас не збіраўся. Другая справа літаратура: тут мы былі докі!

З Юрасём мы моцна сябравалі.

У Юрася прыемны з кірпатым носам дзявочы твар, мяккі і вясёлы характар. Ён за ўсіх вышэйшы, нават за настаўнікаў, і гэта нярэдка выклікала ў класе рогат.

На ўроках матэматыкі мы выцягвалі з-за пазухі якую пазму ці раман і цішком чыталі з-пад парты. А калі такога занятку не знаходзілі, то, быццам бы заслухаўшыся тлумачэннямі настаўніка, толькі і сачылі за першай партай — там сядзела Ольга Жухрай. Бывала, яна павернецца, і нашы позіркi стрэнуцца — і мы з Юрасём абодва сарамліва чырванеем.

Мы былі закаханымі — шчыра, моцна і прыгожа, мусіць, так, як усе, хто кахае ўпершыню. Сваімі пачуццямі ні з кім мы не дзяліліся, у глыбокай тайне кожны насіў іх пры сабе. Нават сама каха-

ная аб гэтым нічога не ведала. І ў тым была свая рамантычнасць, прывабнасць, а можа і лагічнасць. Ого, каб даведаўся клас пра нашыя пачуцці! Мне дык яшчэ, можа, сяк-так, а вось Юрася адразу ж паднялі б на смех: ён быў удвая вышэй за Ольгу!

Аднойчы нам не пашанцавала: настаўнік пазбавіў нас «Дэкамерона» і сярдзіта загадаў перасесці з апошняй парты на другую ад стала. За пярэдняй сядзела Ольга; цяпер яе сшытак мог выручыць нас на алгебры і трыганаметрыі. І яна не закрывала яго ад нас пад далонь ці прамакатку, як іншыя. Яна толькі дакорліва ўсміхалася, калі мы сюд-туд перагіналіся цераз парту.

Ольгу паважалі і ў школе, і ў вёсцы.

Была яна выдатнай і гэта ўсіх здзіўляла, бо расла дзяўчына круглай сіратой. Вярнуўся з вайны з цяжка падарваным здароўем бацька. Нядоўга ён пажыў. А бяда яна такая: за каго ўчэпіцца — не абараніцца ад яе. Прайшло якога з паўгода — памёрла маці. А неўзабаве пасватаўся да старэйшай сястры Марыны хлопец з далёкай вёскі — і павёз з хаты гаспадыню. Вось тут і зваліліся на галаву Ольгі ўсе клопаты: і свае, школьныя, і хатнія, і за трох братаў. Навары ім штодня есці, памый бялізну ды прыбярэ ў хаце, дагледзь жывёлу. А тут і ўрокі чакаюць. Два малодшыя браты — Алесь і Мікола — яшчэ хадзілі ў школу, а старэйшы — Лявон — той працаваў трактарыстам; прыйдзе дамоў вымазаны, запцканы ў мазут. Але Ользе не хацелася, каб брат хадзіў горш за людзей. І ніхто ў вёсцы не абгаварыў, што выходзіў Лявон на вуліцу з брудным каўняром ці ў неадпрасаваным гарнітуры.

Мы з Юрасём не выказвалі Ользе сваіх пачуццяў, бо саромеліся і баяліся пакрыўдзіць яе.

Але вось папоўз слых. Спыраў ў дзевятым, потым па іншых класах, па школе, дайшоў ён і да настаўніцкай — Ольга закахалася. Вёска ў нас такая, што зямля і тая вушы натапырвае, — загаварылі ўсе. І ніхто яе не асуджаў.

Гэта быў з васьмага Раман Гай. Я не любіў гэтага хлопца. Нейкае падсвядомае чуццё падказвала, што ён — паскуднік. Таму пры сустрэчах з ім заўсёды ў мяне было жаданне абразіць яго...

Быў пачатак зімы. Першы і глыбокі снег, утрамбаваны адлігай і марозам, трымаў наверх і мілагучна павіскаў пад лыжамі. Наш дзевяты вяртаўся з урока фізкультуры. Мы ездзілі на гару, што адразу за прысадзістым і кудлатым хвойнікам крута спускаецца да рэчкі Нач. Я крыху затрымаўся і дагнаў аднакласнікаў, вясёлы гоман якіх ужо выкаціўся з лесу на поле. А ў ба-

ры зноў па-зімоваму зрабілася ціха, толькі зрэдку з галін звальваліся мёрзлыя і шурпатыя камякі снегу.

Наперадзе, воддаль, дзяўчына папраўляла лыжы. Вось яна разгнулася, пахукала на рукі і не надта ўмела пачала адпыхацца палкамі. Гэта была Ольга. Я хутка набліжаўся да яе. Калі заставалася крокаў дваццаць, яна раптам крыкнула, памкнулася наперад і ўпала тварам у снег, з-пад самых яе рук вылецела перапалоханая вавёрка і шыгнула на сасну. Я пад'ехаў бліжэй.

— Ой, ледзь не злавіла... Бачыў, як з грудай снегу ўпала з сасны вавёрка? Ой, якая прыгожанькая! Дзе яна? — гаварыла і смяялася Ольга і была такой прыгожай і блізкай, што хацелася падхапіць яе на рукі, прыціснуць да грудзей і несці, несці...

Дзяўчына, мусіць, разгадала гэтае маё жаданне, бо разам з крупінкамі снегу растала і яе ўсмешка, і яна заківала адмоўна галавой.

Горкая крыўда раптам закіпела ў маім сэрцы. Здалося, што дзесь побач нахабна, здэкліва насміхаецца з мяне самазадаволены Гай, і тады я закрычаў:

— Ольга, ён дрэнны! Навошта ён табе?!

Дзяўчына зноў адмоўна заківала галавой і паспешліва зашоргала лыжамі, каб хутчэй выехаць з лесу...

У дзевятым Ольга ўжо адкрыта хадзіла з Раманам, і ў вёсцы газарылі:

— Во — пара, вадой не разальеш. Як галубкі тыя. Не тое, што вунь: толькі сустрэліся — і пажаніліся.

А я шкадаваў Ольгу.

Расла злосць на Гая.

Недзе ўжо на прадвесні ў школе быў нейкі вечар з танцамі. Мы з Юрасём будучай восенню павінны былі ісці ў армію, і нічога ў тым дрэннага не бачылі, што, ідучы на вечар, дзеля добрага настрою, выпілі па кілішку гарэлкі. І сапраўды, настрой быў вясёлы, пакуль

не падышоў да мяне Юрась і шэптам паведаміў:

— Ольга з Раманам пайшлі дамоў. Я махнуў рукой, нібыта нічога ў тым не было, нібыта так і трэба. Але Юрась учапіўся за руку і пацягнуў на калідор.

— Давай пойдзем і ўсыплем гэтаму... — сярдзіта зашаптаў ён.

А хмель гарэлкі яшчэ не выветрыўся — і дух ваяўнічы!

... Яны стаялі насупраць хаты, на сцезцы, абняўшыся. Гай выхапіў з кішэні ліхтарык і пстрыкнуў нам у вочы. Трапны ўдар нагі дайшоўся якраз па ліхтарыку. Раман адразу сцяміў няладнае і, кінуўшы Ольгу, пусціўся ўцякаць. Аднак даўжэзная рука Юрася схапіла яго за каўнер. Трэснула адна аплявуха, другая, трэцяя... Удары былі з любоўю, аж рэха кругом залескацела. Забыўшыся пра кавалерскі форс, якога меў ён зашмат, Гай нема зароў і, адчуўшы, што яго ніхто ўжо не трымае, рвануў у поле.

...А дні праз два быў камсамольскі сход. Школа — як мурашнік. Шумелі і вучні і настаўнікі. Усе абураліся, і калі хто і быў на нашым баку, дык лічыў за лепшае маўчаць. Многія выступалі, даказвалі, што не месца такім, як мы з Юрасем, у камсамоле. Мы ў душы каяліся, што нарабілі такога глупства. Але назаўсёды ўрэзалася ў памяць іншае — Ольга. Вочы — поўныя гневу і нянавісці, і ўся яна — сабраная, як для скачка, і словы, за якімі для школьнага ўзросту прасвечвае нешта ўжо зусім дарослае. І ўсе маўчаць, ніхто не смяецца. А Ольга — гатовая на ўсё, толькі б даказаць, што Гай ні ў чым не вінаваты, толькі б адпомсціць нам.

Галасавалі за «выключыць з радыў ВЛКСМ» і «занесці вымову з апошнім папярэджаннем». Двума-трыма лішнімі галасамі прайшло апошняе.

... Між намі і Ольгай легла халодная адчужанасць. Яе не растапіла нават апошняе развітанне са школай.

Мінула два гады...

Паблукаўшы па свеце, пісьмо са штампам «матроскае» знайшло Ольгу Жухрай у эстонскім гарадку Ахтме. А дзён праз колькі, майскім надвячоркам, да крэйсера, што стаяў на рэйдзе Балтыйска, са свежай поштай прычаліў маленькі кацярок, і ў рукі матросу трапіла доўгачаканае пісьмо. У ім быў працяг нялёгкай біяграфіі Ольгі.

Ажаніўся старэйшы брат Лявон, і маленькая хата, якая некалі штовечар была бітком набіта моладдзю і для ўсіх была свабоднай, раптам стала цеснай. Невестка ва ўсім захацела быць гаспадыняй. Ольга з цяжкім сумам пакінула родную вёску і прыехала сюды, у незнаёмы горад, на новабудойлі Эстоніі. Днём працавала, а вечарам спяшалася на заняткі — вучылася на курсах медыцын. Гай служыў недзе на поўначы і прысылаў свае, з крыўдай на лёс, лісты. Усё наракаў на цяжкасці службы. Ольга шкадавала Рамана і не магла дачакацца, калі ж, нарэшце, скончацца для яго тыя пакуты.

...Гарачае сонца, нахадзіўшыся за доўгі дзень, на ўсю ноч дало нырца ў сцюдзёную Балтыку, павольныя хвалі патушылі яго зыркае зарыва і цяпер мірна плюхаліся ля бартоў карабля. На неба густа высыпаліся зоркі, востраносы месяц не спяшаючы веславаў з гавані на прастор, падморгвалі адзін другому маякі. Абапёршыся на лееры, хлопец у чорным бушлаце ўсё курый папаросу за папаросай, задумліва слухаючы соннае мора. І ўпершыню зразумеў і паверыў, што Ольга для яго страчана; яна любіць Рамана і чакае толькі яго.

... І вось праз столькі год сустрэча! Добры дзень, юнацтва маё, каханне маё!

Мы сядзім ва ўніверсітэцкім скверыку. Міма праходзяць студэнты-завочнікі, мае аднакурснікі вітаюцца і непрыкметна падморгваюць: маўляў, дзяўчынка што трэба — прыгожанькая! І спяшаюць кожны ў сваю дарогу: няма калі — заўтра ў журналістаў экзамен, кожная хвіліна на ўліку. А я забыўся пра канспекты і падручнікі, я слухаю першае каханне, лаўлю кожнае слова і дзізю даюся: якая сіла ў табе, Ольга!..

Гай служыў у арміі нядоўга. Ці па скарачэнню, як ён казаў, ці мо' ўсім абрыдла там слухаць яго ныццё, але яго хутка дэмабілізавалі. Уладкаваўшыся на работу ў Мінску, напісаў Ользе: прыязджай! А дзявочае сэрца даўно чакала гэтага.

Гэта — Мінск, вялікі, заўсёды святочна прыгожы горад-сталіца, з тэатрамі і паркамі, з трамваямі і таксі. А была б

замеценая снегам тундра, Новая Зямля, Курылы — яны сталі б такімі ж прыгожымі і дарагімі, і неабходнымі, і гэтак жа кінула б яна ўсё, і з такой жа настойлівасцю дабівалася б прапіскі на новым месцы, і аднолькава махнула б рукой на тое, што чужы куток каштуе аж 200 рублёў, а зарплата сястры-выхацелькі дзіцячых ясляў не надта якая — рублёў пяцьсот у месяц... Але ж дома, на Палессі, кажуць: быў бы мілы па душы — будзе рай і ў шалашы... І Ольга лічыла сябе самай шчаслівай, бо мілы прыбегаву штовечар і быў такі міленькі, і не шкадаваў сваіх смачных губ для пацалункаў, і ўсё шчабятаў: «Вось тады, як мы пажэнімся...»

І хацелася нечым аддзякаваць за гэтае шчасце. А чым? Ага, вось чым:

— А ці ведаеш, Ромка, які я пасажыму з сабой? — і — шэптам: — Дыплом. Універсітэт скончу.

Паабяцала — і паступіла. На вячэрняе аддзяленне матэматычнага факультэта.

Тым часам Гай з'ездзіў дамоў, у вёску. Завітаў да сваячкі, цёткі Любы. Калі на стала стаяла бутэлька мутнай самагонкі і, яшчэ гарачае, вывернутае са скаварады на талерку, сала, цётка пачала выпытваць:

— То мо' жаніцца думаеш?

— Збіраюся, — жуоучы сала, няпэўна хмыкнуў Раман.

— На кім жа хоць?

— Вы не ведаеце? На Ользе хачу.

— І-і-ы, — пляснула ў далоні цётка — ды ты здурнеў ці што? Такі прыгажун — у свеце пашукаць! Толькі заік-

ніся — любая пойдзе. Яшчэ і дом у пасаж возьме. А то каго знайшоў: галечу тую! Бог росту і то пашкадаваў, — ледзьве ад зямлі адарвалася. Ды адумаўся ты... Калі яна што знасіла як людзі? Яна ж голая, сукенкі добрай не мае. Ажэнішся — людзі засмяюць...

Яно і праўда, некалі хадзіла Ольга ў школу ў танненькіх сукенках, насіла іх да той пары, пакуль было лёга насіць, і апранала як восенню, так і ўзімку ўсё адну жакетачку. Дый цяпер, калі скажаць праўду, не магла надта чым пахваліцца. Не так, як у іншых, што куфры і шафы выгінаюцца ад убораў.

Раман Гай задумаўся...

А недзе пад Новы год Ольга сама прыехала дамоў праводаць сваіх. Вярталася ў Мінск з цяжкім настроём — па ўсёй вёсцы зваліся Раманава цётка:

— Гэта ж радзкі дайце, людзі добрыя! Якое малое — і такое ўпраўнае. Прычэпілася да хлопца, дык акараскацца не можа.

А ў Ольгі цяжка захварэў малодшы брат Мікалай. Ольга выняла з сумачкі свае грошы, палічыла іх:

— Як-небудзь пражывём... Збірайся, Коля, паедзеш са мной у Мінск...

Ужо не лічыла, колькі начэй не спала; не было калі, ды і сон не ішоў. Хацелася плакаць, але слёз бы ніколі не мела.

Коля ў бальніцы. А ва ўніверсітэце — зімовая сесія.

Рана-ранюсенька бяжыць Ольга праводаць Мікалая, адтуль — у дзіцячыя яслі. А ўсю ноч — над падручнікамі.

І ўжо нічога не лезе ў галаву, але і сон не ідзе, — неадчэпныя, цяжкія думкі.

«Як магла так памыліцца? Як верыла... А ён... Куды вочы схавае, як спаткаецца?..»

... Што ж ты змоўкла, юнацтва маё, каханне маё? Як жа далей?.. Ах, я і не бачу, — на тваіх вачах слёзы... Я разумею: балюча, калі разварадзіць такую рану. Ну ды вось, ты ўжо і смяешся...

Праляцела бура, адгрымеў гром...

Мікалай хутка паправіўся. Малайчына ён: працуе на будоўлях сталіцы, а нядаўна яшчэ і вучыцца паступіў. Для Ольгі таксама паспяхова прайшла сесія. Дый ці адна з таго часу, — на чацвёртым курсе яна. А Гай? Што ж, ён ажэніўся, прыгожую дзяўчыну ўзяў, відаць, і су-

кенак шмат мела, ды штось не ўжыўся: кінуў і жонку і дзіця. А цяпер ходзіць па пятах, падпільноўвае на кожным рагу. Кажа: не там шчасця шукаў, памыліўся, даруй...

Ой, не, не даруе абманутае дзявочае сэрца, бо якое добрае, якое даверлівае і паслушнае яно, такое і суровае, і непакіснае. І не возьме на сваё сумленне чужыя, нявінныя слёзы.

Дарэчы, і ўчора запыняў ля прывакзальнага скверыка. Быў, як і некалі ў школе, апрануты франтам, толькі выгляд меў зусім не зухаваты, — нейкі вялы і нібы прыціснуты зверху. Зноў енчыў: даруй, на руках насіць буду...

Адказала, выліўшы і крыўду, і пагарду, і злосць:

— Ты доўга яшчэ будзеш заступаць мне дарогу?

... Па Бабруйскай звоняць трамваі. Фыркаюць аўтамабілі. У зіхоткіх агнях пераліваецца вячэрняя сталіца.

Ты працягваеш на развітанне сваю маленькую руку, і я зноў даўжэй, чым трэба, затрымліваю яе ў сваёй, але ты ўжо не варушыш пальцамі. Чаму?

Я правяду цябе дамоў, потым мы сядзем дзе-небудзь на лавачку, і я, забыўшыся на ўсё, не пытаючы дазволу, буду цалаваць цябе да самага ранку. Цяпер між намі ўжо не стаіць той трэці, што стаяў дагэтуль...

... Зашаптаўся ў зеленыя лістоў мяккі і цёплы ветрык і хіснуўся водар палескага вечара, сплечены з вільгаці, што цягне ад рэчкі Нач, з красуючага жыта, са свежага ворыва, бо днём акучвалі кукурузу і бульбу...

Гэсця

Байка

Квітнеў вішнёвы сад.
Свяціла сонейка, павейваў ветрык ціха.
Сядзела на гняздзечку салаўіха,
Чакаючы салаўянят.
Каля яе салоўка завіхаўся
І песняй звонкай разліваўся
На ўсе бліжэйшыя лясы, лугі, палі.
А песня хараство жыцця ўслаўляла,
За сэрца кожнага хапала.
«Былае шчасце на зямлі! —
З уздыхам курыца чубатая сказала, —
Чаго ёй, салаўісе той, тужыць? —
Салоўка ёю даражыць,
Дзеля яе і заліваецца. Кахае!
Калі ж і мой настане час?»
А певень недалёка быў якраз,
Заўважыў, што чубатка ўздыхае
І вырашыў: «Магу і я
Сысці за салаўя.
А ну ж, уперад смела!»
Чубатка й азірнуцца не паспела,
Як певень ля яе загаласіў:
«Ку-ка-рэ-ку-у!» — пад неба паляцела.
І хоць той спеў не салаўіны быў,
А ў сэрцы курыцы каханне запаліў.
Ад радасці чубатка аж прысела,
Заныла у грудзях ад пачуцця,
Да пёўня прытулілася, прыпала.
«Дарэмна, — думае, — на лёс я наракала.
Не знойдзеш саладзей курынага жыцця!
Нарэшце і мяне каханне адшукала».
Ды рана захаплялася яна.
Хвіліны не прайшло, як—вось табе і на! —
Ні спеву, ні каханага не стала,
Бо гэты хуліган
Махнуў цераз паркан
На двор, што ля суседняй хаткі,
І вось ужо каля чужой чубаткі
Бяздушны, бессардэчны кавалер
Любоўна кукарэкаць пачынае.

Салодкай песні век не вер,
Пакуль не разбярэшся — хто спявае.

Уладзімір КОРБАН

— Дзе самая дружная сям'я? — пацікавіліся мы, будучы ў вёсцы Камаі Пастаўскага раёна.
— Зазірніце да Галіны Хасенаўны Гембіцкай, — параілі ў школе. — У сям'і Гембіцкіх з малых год прывучаюць дзяцей да пасільнай працы.
На здымку: Г. Х. Гембіцкая са сваімі дзецьмі.
Фота М. Чарняўскага.

У нашых сем'ях не павінна быць дармаедаў!

8 сакавіка Марыя Іванаўна ўстала, як звычайна, рана і пайшла на кухню, каб прыгатаваць для сям'і снеданне. Услед за ёю хтосьці хутка прайшоў у ванны пакой. Гэта быў старэйшы сын. Паставіўшы чайнік, яна хацела запытаць, чаму Уладзімір так рана падняўся, але не паспела Марыя Іванаўна вымавіць слова, як сын загаварыў, крыху хвалючыся і бянтэжачыся: «Мамачка, віншую... гэта табе». І ён працягнуў маці падарунак — адрэз шэрсці на сукенку. Маці, усхваляваная, шчаслівая, стаяла моўчкі, думаючы, што Вова яе ўжо дарослы, а яна ўсё яшчэ лічыць яго хлопчыкам: ён жа зусім нядаўна скончыў сярэднюю школу. І, замест «дзякуй», яна змагла толькі сказаць: «Сыночак, гэта ж вельмі дорага... навошта ты...» Сын не даў дагаварыць: «Ты не турбуйся, — гэта я купіў за прэміяльныя».

Увесь дзень Марыя Іванаўна знаходзілася ва ўрачыстым, прыўзнятым настроі. Яна ў думках уявіла Уладзіміра зусім маленькім, школьнікам — і вось ён ужо самастойны чалавек, рабочы. Хутка стануць дарослымі і астатнія яе дзеці. І яны павінны таксама вырасці працавітымі, скромнымі, памочнікамі бацькоў. Марыя Іванаўна з палёгкай уздыхнула: не дарма яна так многа аддала сіл для выхавання сваіх дзяцей.

Так, вялікае шчасце для бацькоў — выхаваць сапраўднага чалавека. У нашых савецкіх сем'ях выхавана цудоўная моладзь, дастойная змена старэйшага пакалення. Яна спраўна даказала, што ёй пад сілу вырашэнне самых сур'ёзных задач. Гэта і асваенне цалінных зямель, і ўзвядзенне гігантаў-новабудоваў Сібіры, Далёкага Усходу, гэта рух камуністычных брыгад і многае, многае іншае.

Сустрэкаюцца ж такія мамы і таты, якія лічаць, што працоўнае выхаванне ў дзяцінстве не патрэбна, маўляў, «падрасце — само навучыцца, напрацуецца», і ахоўваюць дзяцей ад усякай працы, робяць усё за іх, толькі б у іх было «шчаслівае дзяцінства». Не падазраюць такія бацькі, што яны калечаць сваіх дзяцей з-за сляпой любові да іх, гадуюць эгаістаў, слабых, бязвольных людзей.

«Трэба да канца зразумець, — сказала Н. К. Крупская ў адным са сваіх выступленняў, — што такое шчаслівае дзяцінства? Гэта ж зусім не значыць, што дзіця, як якога-небудзь буржуазнага сына, трэба абслугоўваць, абслугоўваць і абслугоўваць».

Правільна робяць тыя бацькі, якія з ранніх год далучаюць дзяцей да працы. Няхай спачатку гэта будуць нескладаныя работы, напрыклад, па самаабслугоўванню. Паступова, з гадамі, заданні дзіцяці ўскладняюцца, даецца якая-небудзь пастаянная работа. Выконваючы яе, дзіця набудзе пэўныя працоўныя навыкі, навучыцца творча падыходзіць да яе выканання. Напрыклад, хлопчыку даручылі даглядаць трусой. Ён, вядома, будзе старацца, каб яго гадаванцы добра раслі, прыбывалі ў вазе, ён будзе думаць аб

тым, як гэтага дасягнуць, і ў той жа час прывыкаць да работы, да адказнасці за якасць яе выканання.

Каб не адбіць у дзіцяці ахвоту працаваць, трэба цярпліва яго вучыць гэтаму. Можна ў сем'ях бачыць і такое: толькі ўзяўся хлопчык або дзяўчынка за работу, а нецярплівая маці крычыць: «Пакінь! Не перашкаджай, хіба так робяць!»

Важна правільна ацаніць выкананую работу: пахваліць, калі зроблена добра, указаць, як выправіць недахопы, калі яны ёсць, але ні ў якім разе не ўзнагароджваць грашыма за самую нязначную паслугу.

Маці просіць Сяргея, вучня 7 класа адной з мінскіх школ, схадзіць у магазін па хлеб, а ён адразу ж ставіць умову: «Дасі 3 капейкі, пайду».

Каго мы так выхаваем? Хапугу, які будзе імкнуцца як «найлепш», «зручней» уладкавацца ў жыцці, каб працаваць менш, а атрымліваць больш. У гэтай сям'і ёсць яшчэ і старэйшая сястра Лена, вучаніца 10 класа. Уплыў няправільнага выхавання маці тут відаць больш яскрава: Лена ўжо не задавальняецца тым, што дае мама, а сама бярэ, колькі ёй трэба, крадзе ў сваіх бацькоў.

Трэба, каб праца дзяцей была пасільнай, сістэматычнай і, па меры магчымасці, цікавай, захапляючай. Тады яны будуць працаваць з ахвотай. Дзеці павінны ведаць, для чаго яны выконваюць тую ці іншую работу, якая карысць будзе ад яе.

С. М. Волкава з Сіроцінскага раёна Віцебскай вобласці расказвае: «Я заўсёды раскрывала сваім сынам важнасць іх дапамогі мне, і таму яны з гатоўнасцю браліся за любую работу. Калі яны сталі школьнікамі, адначасова з паспяховай вучобай, выконвалі амаль усе работы па дому: мылі падлогу, рамантавалі адзенне, варылі абед, даглядалі агарод. У агародзе за кожным з іх былі замацаваны ўчасткі. І як стараліся яны адзін перад адным! Зараз мае тры сыны дарослыя і не баяцца ніякай працы».

Другая маці — Віці Р., вучня сярэдняй школы г. Маладзечна, са слязьмі скардзілася на сына: «Я і не ведала, што ён такі грубіян — учора папрасіла яго прыбраць у пакой, калі я захварэла, а ён закрываў на мяне: «Я не хатняя работніца, не буду займацца гэтым!»

Калі ў яе запыталі, ці часта яна звярталася да сына за дапамогай, маці Віці адказала: «Што вы — першы раз за 16 год, і то не паслухаў!» Вось вынік няправільнага выхавання. Віця прывычаўся ўжо да таго, што за яго ўсё робіць мама, ён не прывык што-небудзь рабіць сам, з пагардай адносіцца да хатняй працы.

Каб выхаваць у дзяцей павагу да працы, саміх прывучаць працаваць фізічна, трэба часцей знаёміць іх з жыццём слаўных людзей, такіх, як У. І. Ленін, І. В. Мічурін, І. П. Паўлаў, людзей, якія зрабілі вялікія адкрыцці, дзякуючы ўпартай працы.

Вялікую шкоду выхаванню наносаць бацькі, забараняючы дзецям удзельнічаць у грамадскай рабоце. Ваня С., вучань 9 класа Шумілінскай школы, — выдатнік, любіць удзельнічаць у грамадскім жыцці класа, але варта яму на некалькі мінут затрымацца пасля ўрокаў, як у школу з'яўляецца маці і з крыкам забірае сына дадому.

Маці Вані, як відаць, не разумее, што, удзельнічаючы ў грамадска-карыснай працы, дзіця прывучаецца жыць інтарэсамі калектыву, робіцца больш патрабавальным да сябе, праяўляе больш самастойнасці, ініцыятывы, пазнае цану дружбы і ўзаемадапамогі.

У сумеснай рабоце лягчэй выпраўляюцца такія адмоўныя якасці, як зазнайства, самалюбнасць, эгаізм.

У працоўным выхаванні вялікае значэнне мае прыклад бацькоў. Наўрад ці будзе сын з ахвотай дапамагаць маці па дому, калі яго бацька лічыць удзел у хатняй працы сям'і ніжэй сваёй годнасці.

Там, дзе ў сям'і існуе працоўная атмасфера, дзе ёсць павага адзін да аднаго і ўзаемадапамога, дзе з малых год дзеці ўключаюцца ў працоўнае жыццё, любяць працу, ніколі не вырастае дармаед, — у такой сям'і вырастае працавіты, сумленны савецкі чалавек.

Няхай для кожнай сям'і будуць дэвізам словы вялікага педагога А. С. Макаренкі:

«Правільнае выхаванне — гэта наша шчаслівая старасць, дрэннае выхаванне — гэта наша будучае гора, гэта — нашы слёзы, гэта — наша віна перад іншымі людзьмі, перад усёй краінай».

А. А. ВАЛОШАНКА,

ст. навуковы супрацоўнік Навукова-даследчага інстытута педагогікі.

ВЕРШЫ

*пра
вясну*

Іван МУРАВЕЙКА

Мал. А. Плаксіна

ДОМА

На дрэве на кожным
Шпачыны гоман:
— Як добра дома!
— Як добра дома!

ВЯСНА ПРЫЙШЛА

Прыйшла, прыйшла вясна!..
Глядзіце: вось яна!—
Чытае кніжку Ганка
Не ў хаце, а на ганку.

КРАСАВІК

Трымаючы сонейка
Над галавой,
Ідзе красавік
Па зямлі маладой.

Дуброва за рэчкай
І сад пад акном
Вось-вось загарацца
Зялёным агнём.

Зярняты ў раллі
Ажылі, прараслі.
А дзеці на лузе
Вянкоў наплялі...

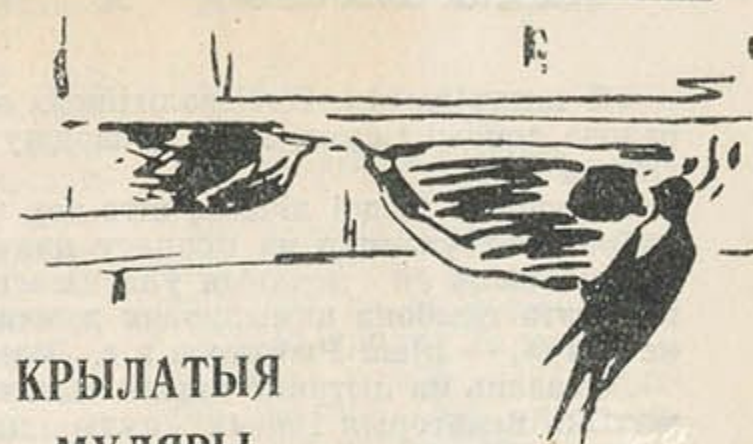
Таму красавік
Самы-самы вясенні,
Што ў красавіку
Нарадзіўся наш Ленін.

ПАЧАТАК ВЯСНЫ

Са страхі вадзіца —
Кап, кап, кап...
Шустрая сініца —
Хап, хап, хап...

Вол у двор
Прыкляпаў
І ўсю лужу
Выпіў.

МАМА, ПАЧЫТАЙ!

КРЫЛАТЫЯ МУЛЯРЫ

Мураваныя муры
Муравалі муляры —
Муляры крылатыя,
Смелыя, заўзятая.

Не спынялася іх праца
Ад зары і да зары...
Сёння можна засяляцца.
З наваселлем, муляры!

На ўсю вёску муляры —
Ластаўкі, мае сябры.

ПЕРШЫ ДОЖДЖЫК

Заскакаў вясёлы дожджык
Па лугу шырокім.
Нават выскачыла траўка
Паглядзець на скокі.

Сяргей НОВІК

КАМАРЫ

Ад зары
І да зары
Над ракою
Камары
У дуду сваю
Дудуць
Ды ў ступе
Мак таўкуць.

Заўтра будзе
Добры дзень —
Ані хмарачкі
Нідзе!
Не дарма ж яны
Дудуць
Ды ў ступе
Мак таўкуць.

ХІМІЯ І «ЦУДЫ» ЦАРКОЎНІКАЎ

«Я шмат чытала антырэлігійных кніг, слухала неаднаразова лекцыі і сама часта праводжу гутаркі на антырэлігійныя тэмы.

Веруючыя людзі лічаць, што так званая «святая вада» добра захоўваецца на працягу цэлага года. Яны нават прыпісваюць ёй лекавыя ўласцівасці. Я добра разумею, што гэта глыбока памылковая думка, але растлумачыць не магу», — піша Рыбакова з г. Ліды.

Адказаць на пытанне нашай чытацкі, а таксама растлумачыць некаторыя іншыя «цуды» царкоўнікаў, рэдакцыя папрасіла кандыдата хімічных навук т. ПРАТАШЧЫКА. Ніжэй мы змяшчаем яго расказ...

Пераважная большасць савецкіх людзей як у горадзе, так і вёсцы не верыць у звышнатуральныя сілы, у багоў, у д'яблаў, у «цуды» царкоўнікаў, не выконвае рэлігійных абрадаў і з'яўляецца людзьмі свабоднымі ад тлтворнага ўплыву рэлігійных вераванняў. Але ёсць яшчэ нязначная частка людзей, якія, будучы малаадукаванымі або выхаванымі пад уплывам рэлігійнага веравання і адпаведнага ім культу і ўстановы (царква, касцёл, сінагога і інш.), працягваюць верыць у звышнатуральныя сілы, ва ўсякага роду «цуды», якія так спрытна стараюцца ўнушаць веруючым царкоўнікі і іх памагатыя для ўмацавання веры і павелічэння сваіх прыбыткаў. Праўда, у нашы дні «цуды» царкоўнікам фабрыкаваць цяжка, бо легкаверных людзей становіцца ўсё менш і «цуды» людзі хочуць правяраць. Праверка ж, замест умацавання веры, заўсёды прыводзіць да ўзмацнення бязвер'я. Так было і летам 1950 года, калі ў некаторых месцах нашай рэспублікі (г. Маладзечна, мястэчка Даўгінава, вёска Сліткі), як быццам бы «абнавіліся» царкоўныя іконы, крыжы, распяці і да т. п. Царкоўнікі і іх памагатыя стараліся з мэтай нажывы і з палітычнай мэтай умацаваць веру ў «цуды», але атрымалася адваротнае. Яны былі выкрыты як жулікі: «абнаўленне ікон» не з'явілася «новым цудам», таму што яно практыкавалася даўно. Часам для інсцэніроўкі абнаўлення выкарыстоўвалася ўласцівасць залатых прадметаў цямнець, а затым зноў святлець. Такія з'явы назіраліся з пазалочанымі купаламі, крыжамі. Некаторыя свяшчэннаслужыцелі, а разам з імі і многія веруючыя, не разумеючы сутнасці гэтай з'явы, лічылі яе «цудам» з праяўленнем нейкіх рэлігійных, таямнічых сіл. Спецыяльныя даследаванні прафесара Е. І. Арлова паказалі, што прычынай пацямнення залатой паверхні прадмета з'яўляецца наяўнасць на ёй асаблівага віду мікраарганізмаў, якія хутка развіваюцца пры спрыяльных умовах і ўтвараюць цэлыя калоніі. У выніку паяўляецца цёмная плёнка. Пры неспрыяльных умовах мікраарганізмы гінуць, калоніі іх разбураюцца і сувязь з паверхняй становіцца нетрывалай. Яны лёгка змываюцца дажджом і ветрам — паверхня «абнаўляецца», г. зн. становіцца чыстай.

Для «абнаўлення» іконаў, крыжоў, распяціў і інш. царкоўнікі выкарыстоўваюць і хімічныя рэчывы. Рэцэптаў для абнаўлення даволі многа і няма неабходнасці іх пералічваць. Ва ўсіх выпадках «самаабнаўлення» іконаў мела месца прымяненне розных растваральнікаў, перакісу вадароду і іншае.

«СВЯТАЯ ВАДА» І «СВЯТЫЯ КРЫНІЦЫ»

Прыродная вада ў практычным жыцці чалавека адгрывае велізарную ролю. Яшчэ з глыбокай старажытнасці чалавек, выкарыстоўваючы ваду, прыпісваў ёй нейкія асаблівыя, лекавыя ўласцівасці. Вось чаму свяшчэнны абрад «амавання» хоць і страціў свой першапачатковы сэнс, але захаваўся ў многіх рэлігіях да нашых дзён.

На пастаўленае т. Рыбаковай пытанне трэба сказаць, што далёка не заўсёды «святая вада» не псуецца пры захоўванні. Усё залежыць ад крыніцы, з якой гэтая вада была ўзята, а таксама ад пасудзіны, у якой яна захоўвалася. Вядома, што царкоўнікі ўчыняюць абрады над вадою з крыніц, глыбокіх калодзежаў, у якія паступаюць не паверхневыя, а падглебавыя воды. Калі ж абрады ўчыняюцца над рачной вадою, то ў халодную пару года, калі вада мае найбольшую шчыльнасць і найменшую колькасць мікраарганізмаў. Паспрабуйце набраць вады з гэтай самай крыніцы за дзень або тыдзень да ўчынення «свяшчэннага» абраду, вада гэтая захаваецца гэтак жа, як і святая. Паспрабуйце наліць звычайную ваду ў сярэбраную пасудзіну. Вада доўгі час не будзе псавацца. Гэтую ўласцівасць выкарыстоўваюць царкоўнікі, захоўваючы «святую» ваду ў сярэбраных чанах.

З лекавымі ўласцівасцямі прыроднай вады звязаны некаторыя забавоны. Ёсць яшчэ людзі, якія вераць, што вада са «святых крыніц» здольна вылечыць ад усялякіх хвароб, і таму купляюць «святую ваду» ў царкоўнікаў. Такія людзі глыбока памыляюцца.

Добра вядома, што прыродная вада ніколі не бывае зусім чыстай. У ёй заўсёды знаходзяцца раствараныя газы і цвёрдыя рэчывы, якія могуць быць як карыснымі, так і шкоднымі для чалавека. Некаторыя водныя крыніцы, якія ўяўляюць сабой раствор вуглекіслага газу ў вадзе (кіславодская), серавадароду (мацэсцінская і пяцігорская), солей жалеза (жалезнаводская) і многія іншыя, маюць высокія лекавыя ўласцівасці. Але тут няма нічога дзіўнага. Лекавыя ўласцівасці мінеральных вод, якімі так багата наша Радзіма, добра ўстаноўлены медыцынскай практыкай і імі трэба карыстацца па назначэнню і пад назіраннем урачоў пры лячэнні розных хвароб (печані, нырак, страўніка, захворванняў сэрца, суставаў і многіх іншых). Нават невялікая колькасць еду, бром, серабра і іншых элементаў робяць прыродную ваду лекавай пры лячэнні многіх хвароб. Царкоўнікі ж стараюцца прыпісаць лекавыя ўласцівасці ўсякай вадзе, называючы яе «святая», і тым самым уводзяць у зман веруючых.

Лекавыя ўласцівасці вады могуць залежаць таксама і ад той пасудзіны, у якой яна знаходзіцца. У выніку навуковых даследаванняў устаноўлена, што серабро, медзь і некаторыя іншыя металы пры кантакце з вадой часткова пераходзяць у электрычна зараджаныя (іённы) стан і здольны забіваць мікра- і аднаклетачныя арганізмы, якія знаходзяцца ў ёй. «Святая вада» царкоўнікаў ніколі не можа змяшчаць дастатковую колькасць іёнаў серабра, што паступаюць у ваду з крыжы, або са сцен пасудзіны, для таго, каб выклікаць адчувальны эффект лячэння. Але гэта царкоўнікаў і не турбуе. Для іх важна атрымаць ад веруючых больш прыбыткаў ад «святых вады» і «святых крыніц».

Ветліва свецяцца вокны Дома культуры магілёўскіх чыгуначнікаў. У адным з яго пакояў тры разы на тыдзень збіраюцца тыя, хто вырашыў авалодаць майстэрствам скульптуры.

Некалькі месяцаў таму назад прыйшла сюды ў гурток скульптураў-аматараў і прадавец гаспадарнага № 2 камсамолка Галіна Еўдакіменка. Мастацтва захапіла дзяўчыну.

На здымку: Галіна Еўдакіменка за работай над скульптурным партрэтам «Маці».

Фота А. Рагоўскага.

ЗАХВОРВАННІ НЫРАК

Дарагая рэдакцыя!

Вельмі прашу расказаць аб захворваннях нырак і
мачавога пузыра. Таксама прашу напісаць аб тым, як
лячыць гэтыя захворванні.

ГАЛІНА М.

Ныркi з'яўляюцца важней-
шым выдзяляльным органам
нашага цела. Сярод захвор-
ванняў нырак часцей сустра-
каюцца нефрыты і нефрозы.
Як пры нефрытах, так і пры
нефрозах паражэцця ад-
нолькава ўся нырка і такім
чынам увесь арганізм чала-
века.

1/3 усёй крыві, якую вы-
кiдае сэрца (каля 2/3 літра),
праходзіць у мінуту праз
ныркi, а на працягу адных
сутак уся кроў праходзіць
праз ныркi каля 200 разоў.
Гэта 1000 літраў крыві!

Асноўная частка ныркi, у
якой адбываецца ўтварэнне
мачы, называецца нефронам.
Нефрон складаецца з сасу-
дзістага клубочка і каналъ-
цаў. У нырках клубочках
бесперапынна адбываецца
працэс фільтрацыі — ачы-
шчэнне, у выніку чаго выда-
ляецца з крыві вадкасць.
Вадкасць працякае па нырч-
ных каналъцах і там гэтая
ачышчана вадкасць у боль-
шай частцы ўсмоктваецца
назад у кроў. З мачой жа
выводзяцца чужародныя рэ-
чывы, якія паступаюць з
ежай. Такім чынам нырка
адгрывае вельмі важную
ролю ў працэсе ачышчэння
арганізма.

Пры нефрыце перава-
жаюць запаленчыя змяненні
ў клубочках, а пры нефро-
зе — у каналъцах.

Нефрыт часцей за ўсё раз-
віваецца як ускладненне пас-
ля інфекцыйных захворван-
няў (ангіны, грыпу, шкарла-
тыны, рожыстых захворван-
няў, тыфу).

Нефрыт павінен лячыцца
своечасова і ўпарта, інакш
гэтае захворванне перахо-
дзіць у хронічнае.

Працэс вострага нефрыту
звязан з затрымкай у арга-
нізме солей і вады. Таму
вельмі хутка развіваюцца
адёкі (ангіны, грыпу, шкарла-
тыны, рожыстых захворван-
няў, тыфу). Мача мае выгляд мяс-
ных памыў, бо да яе даме-
шана кроў. Павышаецца
крывяны ціск, з прычыны па-
велчэння нагрузкі на сэрца,
з'яўляецца задыхка. Пры
спазмах сасудаў галаўнога
мозгу хворы адчувае галаў-
ны боль. Усё гэта суправа-
джаецца моташнасцю, рво-
тай, пагоршаннем зроку.

Пры правільным і своеча-
совым лячэнні гэтыя з'явы
даволі хутка знікаюць.

Вымярэнне крывянога ціс-

ку і даследаванне мачы дас-
валяюць хутка паставіць
дыягназ і пачаць лячэнне.
Пры нефрозах адбываецца
парушэнне абмену рэчываў.
Тыя прадукты абмену, якія
павінны быць выведзены з
арганізма, трапляюць назад
у кроў.

Нефрозы развіваюцца ў
выніку павольна працякаю-
чых інфекцыйных захвор-
ванняў (туберкулёз, хроніч-
ныя запаленчыя працэсы ў
лёгкіх, касцях і іншых орга-
нах, пры цукровай хваробе).

Адёкі пры нефрозах бы-
ваюць асабліва ўпартымі і
распаўсюджанымі і хвароба
часцей пераходзіць у хроніч-
ны стан, чым пры нефрытах.
Пры нефрозах характэрна
вялікая наіўнасць бялку ў
мачы.

Рэжым хворага пры вост-
рым нефрыце і нефрозе па-
вінен быць строга пасцель-
ным. Спакой і раўнамернае
цяпло палягчаюць кровазвар-
рот і змяншаюць адёкі. Калі
вострыя з'явы знікнуць, хво-
рыя павінны рабіць дыхаль-
ную гімнастыку, лячэбную
фізкультуру, якія паляп-
шаюць кровазварот.

У лячэнні захворвання ны-
рак вельмі важную ролю
адгрывае харчаванне. Пры
вострых нефрозах і нефры-
тах з адёкамі і задыхкай
трэба рэзка зменшыць увя-
дзенне солі ў ежу. Узмоцне-
ную смагу можна заспакоіць
чыстай вадой, вадой лімон-
най, морсам з журавін у аб-
межаванай колькасці. Але
вялікае абмежаванне солей
на працягу вельмі доўгага
часу не паказана, бо шкодна
для арганізма чалавека. Ужы-
ванне бялковай ежы трэба
абмежаваць у вострым пе-
рыядзе хваробы на працягу
10—14 дзён. У далейшым
рэкамендуецца абмежаваць
ужыванне бялкоў у ежу да
70—80 грамаў у суткі. Паў-
нацэнны жывёльны бялок,
які знаходзіцца ў мясе, тва-
рагу, яйках. Мясца трэба
ўжываць адваранае. Мясныя
супы супрацьпаказаны. У
100 грамах мяса або рыбы
змяшчаецца 20 грамаў бял-
ку, столькі ж бялку ў 150
грамах тварагу. Колькасць
тлушчаў у дзень складае
70—80 грамаў. Ужыванне
вялікай колькасці тлушчу,
хлеба і цукру вядзе да ліш-
няй паўнаты. Ежа павінна

быць прыгатавана са свежых
прадуктаў (кансерваванае
ежа супрацьпаказана).

Хворыя на хронічнае зах-
ворванне нырак могуць вы-
конваць абмежаваную рабо-
ту дома, ва ўстановах, зай-
мацца лёгкай фізічнай пра-
цай, пазбягаючы ахаладжэн-
ня, скразнякоў.

У апошні час, у выніку
змяншэння інфекцыйных
захворванняў і лячэння ан-
тыбіётыкамі, значна зменшы-
ліся захворванні нефрытам
і нефрозам.

Для папярэджання захвор-
вання нырак вельмі важна
своечасовае лячэнне зубоў,
прыдатных поласцей носа,
міндалін. Рухі на свежым
паветры, загартоўванне арга-
нізма, прагулкі пеша, лёгкае
фізічныя практыкаванні не-
абходны для павышэння су-
праціўляльнасці арганізма,
нармальнай дзейнасці сэрца,
нервовай сістэмы.

Піеліт або запаленне
ныркавай лаханкі даволі
частае захворванне. Вострыя
піеліты могуць развівацца
пасля ахаладжэння, як ус-
кладненні пры інфекцыях
(грып, ангіна, танзіліт), асаб-
ліва ў маладых дзяўчат, а
таксама ў цяжарных. Нярэ-
дка піеліт спалучаецца разам
з цыстытам — запаленнем
мачавога пузыра. Няправіль-
нае лечанне піеліт-цыстыт мо-
жа хутка перайсці ў зацяж-
ны, хронічны. Востры піеліт
пачынаецца азнобамі, высо-
кай тэмпературай, болям у
паясніцы і баку, а часта су-
праваджаецца запаленнем ма-
чавога пузыра — цыстытам
(пачашчанае і балючае моча-
спусканне). Мача выдзяляец-
ца мутная, з асадкам солей.
Пры даследаванні мачы вы-
яўляюць бялкі і чырвоныя
крывяныя шарыкі (лейкацы-
ты і эрытрацыты). Хронічны
піеліт можа праходзіць без
асаблівых скарг. Невялікія
павышэнні тэмпературы, ня-
значны боль у нырцы пры
затрыманні мачы. Лячэнне
вострага піеліта-цыстыта за-
ключаецца ў пасцельным рэ-
жыме, малочна-вегетарыян-
скай дыеце з абмежаваннем
солі. Катэгарычна забара-
няецца вострая і салёная ежа.
Неабходна піць шмат вады
(да 10—20 шклянак вады ў
суткі). Можна ўжываць вадку
кіпячоную, чай з малаком,
мінеральныя воды, баржом
або есентукі № 4. У ежу
ўжываць больш вітамінаў
В і С. З лякарстваў — сін-
таміцын, салол, уратрапін,
белы стрэптацыд, настой
мядзведжага вушка. Добрае
дзеянне аказвае гарачая ван-
на.

Лячэнне павінна право-
дзіцца пад урачэбным назі-
раннем.

Доктар А. ЮФЕ

Некалькі парад

ЯК ЗМАГАЦЦА З ПЕРХАЦЦЮ

Як вядома, перхаць пера-
шкаджае росту валасоў і вя-
дзе нават да выпадзення іх.
У якасці сродку барацьбы з
перхадцыю можна рэкаменда-
ваць раствор, які складаец-
ца з трох роўных частак глі-
цэрыну, спірту і вады. Гэты
раствор ўціраюць у скуру
галавы. Існуе яшчэ адзін
сродак барацьбы з перхадцыю.
Ён падрыхтоўваецца наступ-
ным чынам: трэба ўзяць цы-
буліну, ачысціць яе, парэ-
заць на дробныя кавалачкі,
заліць разведзеным спіртам
і ў закрытай (пажадана
шклянкой) пасудзіне паставіць
у цёплае месца. Праз ты-
дзень раствор будзе гатовы.
Яго неабходна працадзіць
праз марлю, каб аддзяліць
цыбулю. Гэтым саставам на-
ціраюць скуру галавы.

УКУСЫ НАСЯКОМЫХ

З надыходам лета нам
часта даводзіцца мець непры-
емнасці ад укусаў насяко-
мых. Пасля ўкусаў скура
чырванее і апухае. Асабліва
прыкметныя пухліны ўтва-
раюцца ў людзей з адчу-
вальнай скурай і ў дзяцей.
Да ўкушаных месцаў неаб-
ходна прыкладваць халодныя
кампрэсы або вільготную
гліну.

Добра змазаць месца ўку-
су нашатырным спіртам, а
калі яго няма, то сокам цы-
булі, агурка або прывязаць
да месца ўкусу кавалачак
свежай цыбулі або агурка.
Можна таксама змачыць
месца ўкусу лімонным сокам
або воцатам. Пры адсутнасці
ўсіх указаных вышэй срод-
каў трэба проста змачыць
укушанае месца слінай і даць
ёй выпарыцца.

КАБ РЭЧЫ НЕ КАМЯЧЫЛІСЯ У ЧАМАДАНЕ

Плісіраваная спадніца не
пакамечыцца, калі вы аку-
ратна складзеце яе ў падоў-
жным напрамку і пакладзе-
це ў старую панчошу, папя-
рэдне адрэзаўшы пятку.

Перад тым, як пакласці ў
чамадан блузкі і сукенкі,
трэба зашпіліць усе гузікі
або кнопкі; тады яны менш
камечацца. Штаны трэба
скласці ўдвая, а ў чамадан
пакласці іх ніжняй часткай
уніз.

БУЛЁН ПРАЗРЫСТЫ З ЯЛАВІЧЫНЫ З КАСЦЯМІ

1 кг ялавічыны з касцямі, 200 г мяккага ялавічнага мяса, 1 морква, $\frac{1}{2}$ пятаўкі, 1 цыбуліна, 10—12 гарошын перцу пахучага і горкага, 1—2 лаўровыя лісты, 3—3 $\frac{1}{2}$ літра вады, соль.

Для празрыстага булёну бяруць ялавічыну з касцямі (мяса і касцей пароўну) або ў роўных долях ялавічыну з курыцай. Для гэтага булёну бяруцца трубчатая косці.

Пакласці ў каструлю прамытыя пасечаныя косці, мяса, заліць халоднай вадой і па магчымасці хутчэй закіпіць. Калі вада закіпіць, каструлю адкрыць, зняць пену, пасаліць і варыць на слабым агні 3—4 гадзіны, пакуль мяса не стане мяккім і аддзеліцца ад касцей.

Пры варцы булёну неабходна некалькі разоў здымаць тлушч, аднак булён не трэба мяшаць, таму што ў гэтым выпадку ён атрымаецца недастаткова празрыстым.

У сярэдзіне варкі пакласці буйна нарэзаныя падсмажаныя без тлушчу карэнні. Ад падсмажанай гародніны булён набудзе прыгожы жаўтавата-ружовы колер. К канцу варкі пакласці перац, лаўровы ліст.

Калі булён зварыцца, каструлю трэба зняць з агню, дастаць косці і мяса, даць булёну адстаяцца. Затым працадзіць праз металічнае густое сита.

ПІРАЖКІ РАССЫПЧАТЫЯ З МЯСАМ

$\frac{1}{2}$ шклянкі мукі, 2 ст. лыжкі масла, соль, 1 яйка для змазвання вада.

Для начыні: 150 г вараанага мяса (з булёну), 1 яйка, 1 ст. лыжка масла, молаты перац, 1 цыбуліна, 1 сталовая лыжка булёну, соль.

3 мукі, масла, вады і солі замясіць цеста, астудзіць, затым раскатаць і шклянчай выціснуць кружочки. Пасярэдзіне пакласці прыгатаваную мясную масу, згарнуць, змазаць яйкам і выпякаць у духоўцы.

Для мясной масы дробна нарэзаць цыбулю, падсмажыць на масле, пакласці сечанае вараанае мяса і яшчэ падсмажыць. Затым дадаць 1 сталовую лыжку сухароў, перац, соль, булён, яйка, добра перамяшаць і намазаць на кружочки з цеста.

Піражкі падаюцца ў гарачым выглядзе да празрыстага булёну.

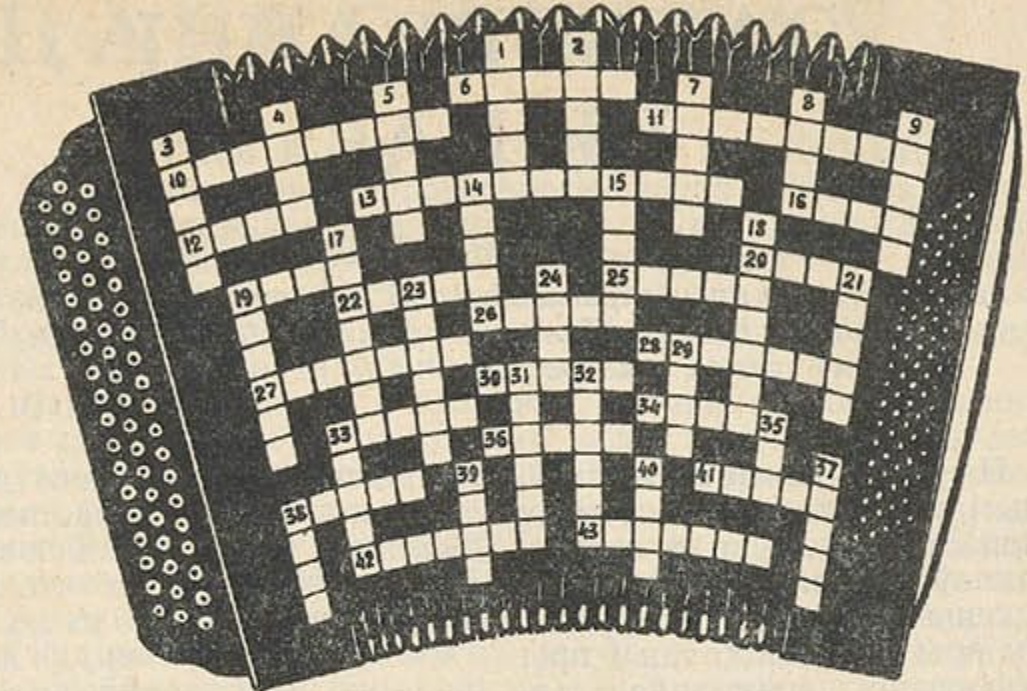
МАЯНЕЗ

125 г. добрага ачышчанага алею (больш палавіны шклянкі), 1 жаўток, $\frac{1}{2}$ чайнай лыжкі прыгатаванай гарчыцы, 2 сталовыя лыжкі лімоннага соку або воцату (3%), $\frac{1}{2}$ чайнай лыжкі цукру, соль па смаку.

Сыры жаўток, гарчыцу і соль добра расцерці драўлянай лыжкай у глінянай або эмаліраванай місцы, затым тонкім струменьчыкам уліваць масла. Калі маса пачне гусець, дадаць, не перастаючы расціраць, некалькі кропель лімоннага соку або воцату. Затым уліць астатняе масла, дадаць па смаку воцат, цукар і, калі трэба, соль. Добра прыгатаваны маянез павінен быць такім густым, як смятана.

Маянез не заўсёды ўдаецца даволі густым. Прадукты, прызначаныя для соуса, трэба некалькі гадзін патрымаць на кухні, каб яны не былі халоднымі і былі адной і той жа тэмпературы. Калі маянез не ўдаецца і атрымліваецца вельмі вадкім, трэба яго перарабіць. Узяць $\frac{1}{2}$ жаўтка, $\frac{1}{2}$ чайнай лыжкі прыгатаванай гарчыцы, 3—4 кроплі халоднай вады і расціраць да таго часу, пакуль маса не пачне гусець. Затым у яе, не перастаючы расціраць, пакрыху ўліваць соус, які не ўдаўся.

Маянез лягчэй прыгатаваць з вараанага жаўтка. У гэтым выпадку жаўток трэба працерці праз сита, каб не было камячкоў. Далей робяць гэтак жа, як пры прыгатаванні маянеза з сырага жаўтка.

КРАСВОРД

«МУЗЫКА»

Па вертыкалі: 1. Музычны лад. 2. Опера А. Рубінштэйна. 3. Беларускі кампазітар. 4. Музычны твор для трох інструментаў. 5. Музычны духавы клавійны інструмент. 7. Канчатковая частка буйнага музычнага твора. 8. Музычны знак. 9. Вядомы рускі кампазітар і педагог. 14. Опера С. Рахманінава. 15. Музычны твор. 17. Опера А. Сярова. 18. Савецкі кампазітар-песеннік. 19. Павольны лірычны танец у балете. 21. Мужчынскі голас. 23. Савецкі кампазітар, аўтар музыкі да многіх кінафільмаў. 24. Аўтар оперы «Кармэн». 29. Партыя для аднаго голасу. 31. Беларускі кампазітар. 32. Аўтар оперы «Дон-Жуан». 33. Танец. 35. Опера М. Іпалітава-Іванава. 37. Афарбоўка гука. 38. Народны музычны інструмент. 39. Старажытнагрэчаскі струнны інструмент. 40. Аркестр.

Па гарызанталі: 6. Вялікі польскі кампазітар. 10. Музычны ўступ да оперы. 11. Буйны музычны твор для аркестра. 12. Музычны твор для аднаго голасу. 13. Сімфанічны твор М. Глінкі. 16. Опера Д. Вердзі. 19. Струнны музычны інструмент. 20. Вялікі венгерскі піяніст, кампазітар. 22. Украінскі народны танец. 25. Духавы музычны інструмент гучнага тэмбру. 26. Персанаж апераў «Пацалунак Чаніты». 27. Народны музычны інструмент. 28. Урачысты вакальны твор. 30. Невялікі інструментальны твор. 33. Вядомая песня рускіх мараккоў. 34. Старадаўні шчыпковы музычны інструмент. 36. Опера Р. Леанкавала. 38. Від танцавальнага мастацтва. 41. Балет А. Хачатурана. 42. Опера С. Васіленкі. 43. Духавы музычны інструмент нізкага тэмбру.

Складзі Тамара і Рыгор ЯКУШЫ

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У № 4

Па вертыкалі: 1. «Паўлінка». 2. Рыбак. 3. «Школа». 4. Украінка. 6. Амаду. 7. Мірны. 8. «Патоп». 10. Нарыс. 13. «Чаканне». 15. Аўтар. 16. Драма. 21. Янукевіч. 22. Опера. 24. Рыфма. 25. Някрасаў. 28. «Марта». 29. Наста. 31. Алена. 32. Эсхіл.

Па гарызанталі: 5. «Кацярына». 7. «Максімка». 8. Птаха. 9. Ралан. 11. «Анюта». 12. Фучык. 14. Арына. 17. Карпаў. 18. Руслан. 19. «Тачанка». 20. «Бяроза». 23. «Марына». 26. Купер. 27. «Смена». 30. Афікс. 33. «Айлар». 34. «Сасна». 35. Кірэнка.

Адказы рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, Т. Ц. ДЗМІТРЫЕВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, М. М. ТУР, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 03552.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 29/IV-61 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск, праспект імя Сталіна, 77. Тэлефоны:

адказ. рэдактара—3-17-51, адказ. сакратара—3-38-14, аддзелаў прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры—3-38-24.

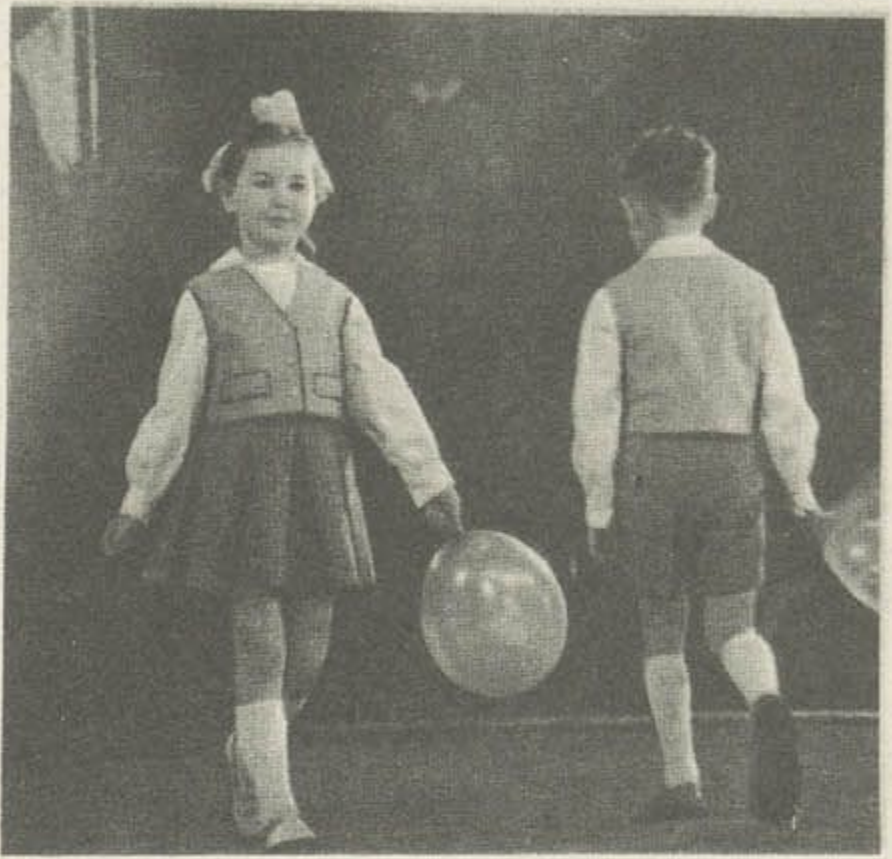
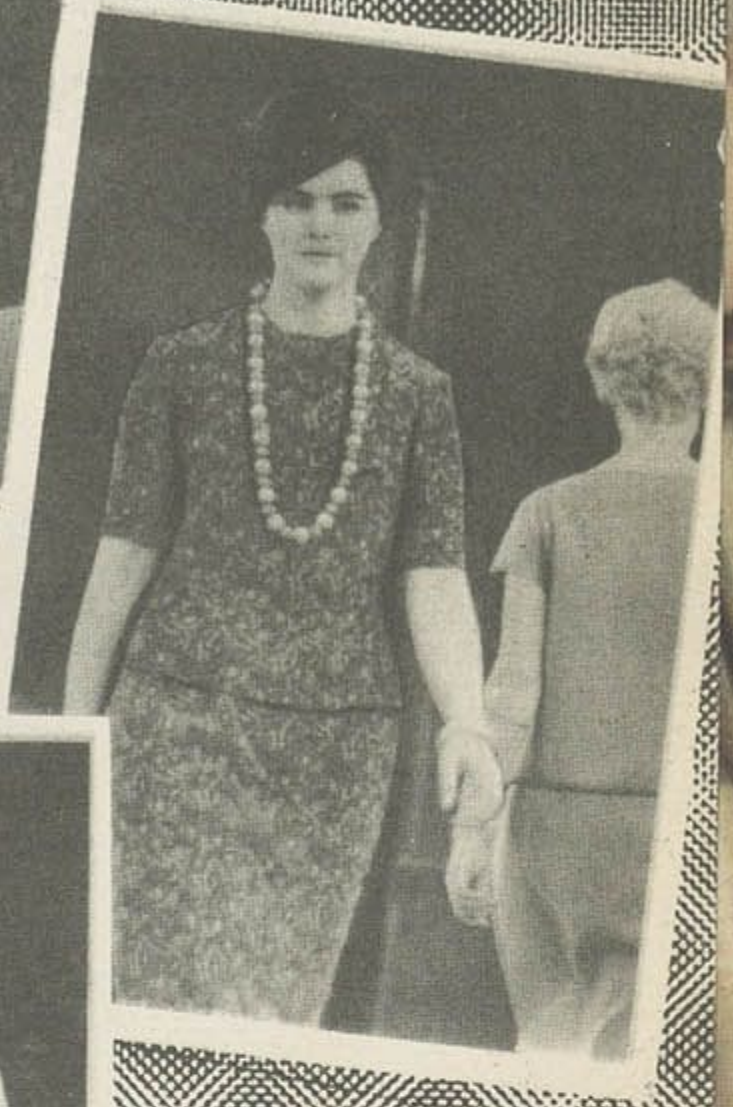
Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 18 кап. Дадатак—выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 227933 экз. Зак. 251.

МІНСКІ ДОМ МАДЭЛЕЙ ДЭМАНСТРУЕ ДЛЯ ЛЕТА

Уверсе справа сукенка для маладой жанчыны з ляннай тканіны з вышыўкай па беларускіх нацыянальных матывах. Расход тканіны 3 м пры шырыні 90 см. Аўтар А. Гадзіцкая.

У цэнтры (злева направа): сарафан з кофточкай з паркалю для дзяўчынкі-падлетка. Расход тканіны 4,38 пры шырыні 72 см. Касцюм для тэніса са штучнага шоўку. Расход тканіны 4,38 пры шырыні 103 см. Сукенка-касцюм з крэп-маранена. Расход тканіны 3,30 м пры шырыні 98 см. Аўтары Г. Георгіеўская, Т. Няфёдава, А. Гадзіцкая.

Унізе (злева направа): сукенка з кофточкай з баваўнянай тканіны на кожны дзень. Расход тканіны 5 м пры шырыні 73 см. Сукенка для дзяўчынкі і касцюм для хлопчыка дашкольнага ўзросту з баваўнянай тканіны. Ансамбль для дзяўчынкі і хлопчыка дашкольнага ўзросту з баваўнянай тканіны. Аўтары Ю. Папковіч, В. Аляшкевіч, В. Капусцінская.

М. Аляшкевіч

17364

ПЕСНЯ КРАНАЕ ДУШУ

Дарагая рэдакцыя!

Мы добрыя сяброўкі. Жывём у адным пасёлку, разам працуем. Пасля работы адпачываем. Любім паслухаць радыё. Але нешта па радыё мала перадаюць беларускіх песень. Мы выпісваем часопіс «Робітніца і сялянка», з якога можна даведацца аб тым, што робіцца на Беларусі. Нам гэта асабліва цікава, бо жывём не блізка ад яе — у Казахстане.

Мы вельмі любім нашы народныя песні. Часта спяваем «Чабарок». Гэта ж такая дасціпная, вясёлая песня! А «Бульба» або «Як хацела ж мяне маці!» Вельмі падабаецца нам і «Лясная песня» У. Алоўнікава. Яна кранае душу і, слухаючы яе, нельга не ўспомніць з любоўю і гордасцю сваю родную Беларусь.

Мы так абураліся, калі чыталі пісьмо Элы і Лілі Жукоўскіх. Выходзіць, што і мы адсталыя, калі спяваем «Чабарок» і іншыя жартоўныя народныя песні.

Дарагая рэдакцыя, просім вас апублікаваць наша пісьмо ў наступным нумары часопіса. Няхай ведаюць Эла і Ліля, ды і тыя, хто яшчэ падзяляе іх погляды, нашу думку: хто не любіць народных песень — той сумны чалавек.

Вельмі просім надрукаваць «Лясную песню». Мы з захапленнем будзем спяваць яе.

З цалінным прывітаннем

Надзея КЛОПАВА,
Соф'я НІКІПІРОВІЧ.

Карціна мастака Райсы Кудрэвіч «Беларускія прыпеўкі».

На першай старонцы
вкладкі фотаэцюд
«Мінскае мора» К. Яку-
бовіча.